

11. SINIF

FELSEFE DEFTERİ

Sevgili Öğrenciler,

FAZ Yayınları; eğitim-öğretim hayatınızın her anında sizinle olmaya, daha etkili yöntemlerle sizleri hayata ve sınavlara hazırlamaya devam ediyor. Tecrübeli kadromuz tarafından titiz ve yoğun bir çalışmayla hazırladığımız bu **"FAZ Defter Serisi"** sizi adım adım başarıya ulaştıracak.

"Defter Serisi"nde Neler Var?

Defterimiz etkili ve kalıcı öğrenme sağlamak için **"FAZ - FAZ"** tasarlandı. Her FAZ'da önce konuyu öğrenecek, sonra örneklerle öğrenmenizi pekiştirecek, en sonda da neleri öğrenip öğrenmediğinizi kontrol etmek için hazırladığımız testlerle kendinizi değerlendireceksiniz. **PISA, TIMSS, ALES** vb. ulusal ve uluslararası sınavlar incelenerek hazırlanan özel ve özgün soru tipleriyle karşılaşacak ve öğrenme durumunuzu çok yönlü bir şekilde takip edebileceksiniz. Ayrıca **"infografik"** çalışmalarımızla öğrenmenizi daha kalıcı hale getireceksiniz. Sayfalarda sizin için bıraktığımız boş yerlere konuyla ilgili notlar alabileceksiniz. Kitapta yer alan örnek ve soruların çözümlerine de sizin için hazırladığımız dijital ortamlardan her an ulaşabileceksiniz.

Geleceğinizi inşa ettiğiniz bu yolda, size bir nebze olsun katkıda bulunabilmenin verdiği mutlulukla hayat boyu başarılar dileriz.

İÇİNDEKİLER

FAZ 01	M.Ö. 6. YÜZYIL –M.S. 2. YÜZYIL FELSEFESİ: FELSEFENİN BAŞLANGICI	3 – 14
FAZ 02	M.Ö. 6. YÜZYIL –M.S. 2. YÜZYIL FELSEFESİ	15 – 24
FAZ 03	DEĞERLENDİRME FAZI	25 – 28
FAZ 04	M.S. 2. YÜZYIL –M.S. 15. YÜZYIL FELSEFESİ	29 – 42
FAZ 05	M.S. 2. YÜZYIL –M.S. 15. YÜZYIL FELSEFESİ: FİLOZOFLARIN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ	43 – 52
FAZ 06	DEĞERLENDİRME FAZI	53 – 56
FAZ 07	15. YÜZYIL – 17. YÜZYIL FELSEFESİ	57 – 66
FAZ 08	15. YÜZYIL – 17. YÜZYIL FELSEFESİ: FİLOZOFLARIN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ	67 – 78
FAZ 09	DEĞERLENDİRME FAZI	79 – 82
FAZ 10	18. YÜZYIL – 19. YÜZYIL FELSEFESİ	83 – 94
FAZ 11	18 YÜZYIL – 19 YÜZYIL FELSEFİLERİ: FİLOZOFLARIN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ	95 – 102
FAZ 12	DEĞERLENDİRME FAZI	103 – 106
FAZ 13	20. YÜZYIL FELSEFESİ: 20. YÜZYIL FELSEFESİNİ HAZIRLAYAN DÜŞÜNCE ORTAMI	107 – 116
FAZ 14	ÖRNEK FELSEFİ METİNLERDEN HAREKETLE 20. YÜZYIL FİLOZOFLARIN GÖRÜŞLERİ .	117 – 126
FAZ 15	DEĞERLENDİRME FAZI	127 – 130
CEVAP ANAHTARI		131 – 134

Bu FAZ'da Neler Var?

Felsefenin ortaya çıkışını hazırlayan ortam hakkında bilgi sahibi olacağız. M.Ö. 6. Yüzyıl-M.S. 2. Yüzyıl felsefesinin karakteristik özellikleri hakkında bilgi edineceğiz. Bu dönem filozoflarının ilk neden hakkındaki düşünceleri hakkında fikir edineceğiz. Sofistler ve Sokrates'in düşüncelerini öğreneceğiz.

Felsefe, M.Ö. 6. yüzyıla 5. yüzyıl arasında kalan bir dönemde, aynı anda dünyanın birçok yerinde başlamıştır. Akdeniz'in doğusunda, güneyinde ve kuzeyinde, Çin ve Hindistan'da birtakım bilge adamlar, karşı karşıya kaldıkları kaotik yapı ve düzenle hesaplaşırken, üyeleri oldukları kültürlerin yerleşik alışkanlıkları, dini inançları ve mitolojik inanışlarıyla yetinmeyerek yeni bir düzen oluşturmaya çalıştılar. Düşüncenin kendilerinde belli bir soyutlaşma eğilimine girdiği bu bilge ya da filozoflar, daha derinlikli sorular sorup, daha iddialı ve ihtiraslı yanıtlar ortaya koydular. Aynı kültürlere mensup olan bilgelere beş tanesi ön plana çıkmaktadır: Zerdüşt (M.Ö. 628-551), Thales (M.Ö. 625-547), Siddhartha Gautama (M.Ö. 563-545), Konfüçyüs (M.Ö. 551-479) ve Lao Tzu (M.Ö. 6. yüzyıl). Elbette bu bilgilerle birlikte Mezopotamya ve Mısır medeniyetlerinden bahsetmek gerekir. Yazılı kültüre Sümer (Çivi Yazısı) ve Mısır ile (hiyeroglif Yazı) geçirildiği kabul edilmektedir. Felsefi düşünce içinde bu kültürler ilkler olarak görülmektedir. Sümerler Gılgamış Destanı ve Hamurabi Kanunları'nı yazmışlardır. Bu düşünce ve medeniyetlerin yazılı kültürdeki ilk büyük örneklerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte Mısır ve Sümer medeniyetleri özellikle matematik, geometri, astronomi gibi alanlarda önemli bilgiler oluşturmuşlardır.

Hindistan'da Buda: Bu beş bilge adam, dört farklı alanda sırasıyla beşeri, toplumsal, ilahi ve doğal alanlarda mevcut olandan farklı şeyler söyleyerek yeni bir düzen kurma yoluna gittiler; bu yola gitmekle yetinmeyip, ardından gelenleri de felsefe adı verilen bu yeni yola yürümeye sevk ettiler. Soylu bir genç, gerçek bir prens olan Siddhartha Gautama, otuz beş yaşlarına geldiğinde, hayatın amacını anlamak, ölüm gerçeğiyle baş edebilmek, çeşitli ıstıraplardan kurtulmanın yollarını keşfetmek ve çevresinde gördüğü derin insani acılara bir çözüm bulabilmek için, derin düşüncelere dalarak Hindistan'ı baştan aşağı dolaşmaya başlamıştır. Sonunda bilgi ağacının dibinde, mistik bir tecrübenin ardından gerçeği kavrayarak aydınlandı. Bu yüzden de kendisine “uyanmış, aydınlanmış” anlamında, “Buda” ismi verilmiştir. İnsan için en doğru olanının aşırılıklar arasında bulunan bir “orta yol”un izleyicisi olmak olduğuna karar vermiştir. Buda, insanlara barış ve sükuneti öğretmeye başlamıştır.

Çin'de Konfüçyüs: Konfüçyüs, devlet adamı olmasının yanında, verdiği öğütler ve insanların bir arada yaşama ve çalışma tarzlarına ait derin kavrayışıyla tüm zamanların öğretmeni olarak kabul edilmiştir. Konfüçyüs, düşünceleriyle uyumlu bir topluma giden yolu belirlemeye çalışmıştır. Konfüçyüs'ün esas ilgisi “üstün insan” ve “iyi düzenlenmiş” toplum olmuştur.

Konfüçyüs, geçmişten radikal bir kopuş içinde, tamamen yeni bir ideal; bilge, güçlü ve cesur olan, çıkar duygusunun değil, doğruluk ve adaletin harekete geçirdiği, Yolu ya da Tao'yu bilen, insanları seven üstün insan idealini ortaya koymuştur. İnsanın harekete geçirmesi gereken ideal olarak denge, düzen ve ahenk ideali ilişkisini kurarken, dengenin; “zevk, kızgınlık, keder, neşe, kendinden geçme” gibi duygulara kapılmamak olduğunu, ahenğin ise “insani duyguların tam zamanında ve gerekli durumlarda ortaya çıkması” gerektiğini ortaya koymuştur.

Lao Tse: Çin'de ortaya çıkan diğer bir düşünürdür. O, doğaya büyük bir önem vermektedir. O'na göre iyi bir hayata gitmenin yolunu kişi kendisi bulabilir; hazır bir kitaptaki bilgilerden öğrenemez. Tao'nun belirttiği ideal kişi doğayla uyum içinde olan kişidir.

İran'da Zerdüşt: Ahlaki monoteizmin savunuculuğunu yapmıştır. Pek çok kaynağa göre Yahudi inançlarından, eski Mısır tanrılarından, hatta Veda'lardan etkilendiği söylene de Tanrıların en kudretlisi olan Ahura Mazda'ya tapınmasını istemiştir. Zerdüşt, dünyadaki karşıt metafiziksel güçler arasındaki çatışmanın belirlendiğine inandığı ahlaklılıkla ilgili birtakım düşünceler de geliştirmiştir. Ahura Mazda, kötülüğe karşılık gelen mutlak karanlığın karşısında tam bir iyilikten yanadır. Zerdüşt, bizim hem iyilik ve hem de kötülükle dünyaya geldiğimizi, bu ikisi arasında verilen mücadelenin hayatımızı anlamlandırdığını dile getirmektedir.

Thales: MÖ. 6. yüzyılın ilk yarısında, Batı'da, Türkiye'nin Ege kıyılarında Thales ortaya çıkmıştır. Thales, saf doğal gerçeklikle, genel olarak varlığın doğasıyla ilgilenmiştir. Yunan mitolojisinin sunduğu açıklamalarla yetinmeyip, filozof zekası, doğanın doğa üstü nedenlerle değil de yine doğal nedenlerle açıklanması gerektiğini düşünerek varlığa ilişkin felsefi ve rasyonel bir açıklama geliştirmiştir.

Bilgi Kutusu

Thales'ten önce felsefi düşünceler ortaya koyan düşünürler olmuştur. Fakat Thales, doğayı doğal güçlerle açıkladığı için ilk filozof olarak kabul edilmektedir.

Yunan Felsefesinin Öne Çıkma Nedenleri

İyonya, meydana getirdiği pek çok şeyde, kültürel açıdan gerçekleştirmiş oldukları bütün başarılarında ana unsurları başka kültürlerden almışlardır. Fenikelilerden alfabenin yanı sıra, belli bir teknolojik birikim ve bazı dini düşünceleri almışlardır. Mısır'dan Yunan mimarisinin ana unsurlarını ve geometriyi almışlardır. Babil'den ise astronomi ve matematiği almışlardır.

Felsefe, tüm bunlarla birlikte İyonya'da ortaya çıkmıştır. Bunun nedenleri arasında dini ya da mitolojik düşünceden kopuşun sonucunda doğal olayların doğal nedenlerle açıklanması gerektiği inancı yer alır. Ayrıca Çin, Hint, Mısır ve Mezopotamya'da bilimsel ve felsefi düşünce olarak görülmekteyken Yunanlılar doğaya çıkar gözetmeden bilmek amacıyla bilmek için yönelmişlerdir. Bunlar dışında da felsefenin ortaya çıkması için gerekli iki koşul daha vardır ki: Refah ve Merak duygusudur.

Örnek

01

Sadece İyonya'da değil, Mısır, Mezopotamya, Çin, Hindistan ve Türklerde de önemli düşünceler yer almaktadır. Fakat İyonya dışındaki düşüncelerin yapılarında dini ve mitolojik unsurlar bulunduğu için bu düşünceler felsefe düzeyine ulaşamamışlardır. İyonya'da ortaya çıkan düşünce sisteminin felsefe olarak adlandırılmasının temel sebebi ise, bu düşüncelerin dini ve mitolojik açıklamalar içermemesi ve akla dayalı bir nitelik taşımasıdır.

Bu bilgiye dayanarak bir düşüncenin felsefe olarak adlandırılması aşağıdakilerden hangisine bağlanmıştır?

- A) Dini açıklamalara sahip olmasına
- B) İyonya'da doğmuş olmasına
- C) İnanca dayalı olmasına
- D) Mitolojik öğelerin varlığına
- E) Akla dayalı olmasına

Çözüm:

İyonya dışındaki bütün düşüncelerin temelinde dini ve mitolojik unsurlar bulunmaktadır. Fakat İyonya'daki düşünce sisteminde dini ve mitolojik unsurların dışında akla dayalıdır.

Cevap E

Bilgi Kutusu

Felsefenin ortaya çıkması için gerekli olan iki önemli unsur; refah seviyesi ve merak duygusudur. Ayrıca dini ve mitolojik düşüncenin yerini akla dayalı düşüncenin alması da felsefenin doğuşunda etkili olmuştur.

Anadolu'da Yaşamış Filozofların Doğduğu ve Yaşadığı Yerler

Thales

Doğup yetiştiği Aydın (Didim) şehri eski İonia kolonilerinden biridir. İonia bölgesi, M.Ö. 5. yüzyıl başlangıçlarındaki Pers istilasına kadar, Eski Yunan dünyasının kültürece verimli parçalarından biri olmuştur. Thebai'den İonia'ya gelmiş bir aileden olduğu bilinmektedir. Eski Yunan'ın Yedi Bilgelerinden ilkidir.

Anaksimandros

İlk filozoflardan ikincisidir. O da Thales gibi Aydın (Didim). Thales'ten sonraki kuşaktan gelir ve O'nun öğrencisidir. Güneş saatini bulduğu ve ilk haritayı çizdiği söylenir. "Peri physeos"= Doğa Üzerine adlı bir yapıtı vardır. Bu konuda bu adla yazılmış ilk yapıt olduğu bilinmektedir.

Anaksimenes

Doğa filozofu ve geleneksel olarak Batı dünyasının ilk filozofları kabul edilen Aydın (Didim) üç düşünürün sonuncusudur. MÖ. 585 yılında doğmuş ve MÖ. 528 yılında ölmüştür. Anaksimandros'un öğrencisidir.

Anaksagoras

MÖ. 500-428 yılları arasında yaşamıştır. İzmir (Urla) olup, Sokrates öncesi düşünürlerdendir. Ana madde ve ilk hareket ettirici neden öğretisi vardır.

Herakleitos

Milet'e uzak olmayan, Efes'de doğup yetişmiştir. Aşağı yukarı MÖ. 540-480 yılları arasında yaşamıştır. Ephesos'un aristokrat ailelerindendir. Sadece soy bakımından değil, düşünce bakımından da aristokrattır.

Epiktetos

MS. 50 yılında doğmuş, MS. 135 yılında ölmüştür. Yunan ve stoacı bir filozoftur. Pamukkale, Frigya'da köle olarak doğduğu bilinmektedir. Kuzeybatı Yunanistan'daki Nicopolis'e sürülene kadar Antik Roma'da yaşamıştır. Hayatının büyük bölümü Nicopolis'te geçirmiş ve orada da ölmüştür.

Diogenes

MÖ. 412- MÖ. 323 yılları arasında yaşamış bir Antikçağ filozofudur. Kendisi Sinop'ta doğmuştur. Sinop'ta bir heykeli vardır. Kendisi medeniyeti reddetmiş ve bir fıçının içinde hayatını sürdürmüştür.

Lukianos

Bugünkü Adıyaman ili sınırlarında kalan Samasata'da MS. 125 yılında doğmuştur. Orta halli işçi bir ailenin çocuğudur. Nüktesi ve alaycı doğası ile tanınır. 180 yılında ölmüştür.

Ksenofanes

Herakleitos'un çağdaşıdır. MÖ. 569-MÖ. 477 yılları arasında yaşamıştır. Kolophonlu'dur. Bir filozof olmaktan çok, din bakımından bir öğreticidir. 25 yaşında iken İyonya'daki yurdunu bırakarak Güney İtalya'ya geldiği, burada gezici bir ozan yaşayışı sürdüğü bilinmektedir.

Aristoteles

MÖ. 384-MÖ. 322 yılları arasında yaşamıştır. Şimdiki Selanik yakınlarında, Stagieros'ta doğmuş, Kalkis'te ölmüştür. Babası, Makedonya Kralı Amyntas'ın özel hekimi olan Nikhomakhos'tur.

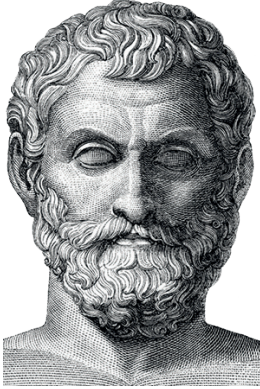
Kleanties

Asos (Çanakkale) doğmuştur. Atina'da Zenon'un öğrencisi olmuş, o, öldükten sonra okulunun başına geçmiştir.

İlk Çağ Felsefesinin Karakteristik Özellikleri

Miletli Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes, var olanların kaynağını araştırmış ilk filozoflar olarak iki yanlı bir düşünme gerçekleştirmişlerdir. Bu düşüncelerin birinci yanı evrenin kaynağının araştırılmasıyla ilgiliyken ikinci yanı ise evrenin nasıl olup da kendi hareketiyle değişimini gerçekleştirdiğini ve tek merkezden bütün çeşitliliğin ortaya çıktığıyla ilgilidir.

Thales

Milet şehrinde doğup yetişmiş ve daha sonra Mısır'da da bulunmuştur. Oradaki yaşamın Nil nehri taşkınlarına göre şekillenmesi, Thales'in merakının uyanmasını sağlar. Gittiği her yerde suyun hayata etkisi dikkatini çeker. Artık Thales'i meşgul eden soru ortaya çıkmıştı. "Evrenin ana maddesi nedir?" Gerçekten de evrenin ana maddesi neydi?

Thales'in bu konuda kendine ait tamamen teorik düşünceleri vardır: Bu görüşler evrenin bir başlangıcı olması yönündeydi. Yani "Hiçten hiçbir şey meydana gelmez" kuramına dayanır. Bu başlangıç daha sonraki değişim ve dönüşümlerde, özde aynı kalan temel bir ilke olarak yer alır. Her şeyin özünde olan bu temel ilke, "su"dur.

Su, her şeyin hayat bulduğu bir tin gibidir. Nasıl bir insan nefes almadan yaşayamazsa, tüm varlıklar için su aynı derece önemlidir. Maddenin karşısına sudan başka konabilecek bir şey yoktur. Su diğer varlıkların yaratıcısıdır.

Anaksimandros

O da Thales gibi, arkhe sorunu üzerinde durmuştur. Var olanların kökeninin, ana maddenin ne olduğunu araştırır. O'na göre ilk var olanlar Apeiron'dan meydana gelmiştir ve yine "Apeiron"a dönecektir. Apeiron, yaşanmayacak olan ve doğmamış olan bir şey olarak düşünülmeleriyle asıl gerçeklik olarak, var olanlar ise geçici olmalarıyla bir süreliğine var olmuş olanlar olarak yani görünüş olarak düşünülmüşlerdir. Temel madde olarak "sınırsız" olan, kökensiz, yok edilemezdir ve onun hareketi de sonsuzdur. Bu hareketin sonucuysa var olanların ayrışması ve ortaya çıkmasıdır.

Anaksimenes

Anaximenes de arkhe sorunu üzerinde durur; O da, Anaksimandros gibi ana maddenin, bu varlık temelinin birlikli ve sonsuz ol-

ması gerektiğini söyler. Ama bu sonsuz şeyi, o da Thales gibi belirli bir şeyle bir tutar: Ona göre ilk madde hava'dır. Anaximenes, "bir hava (soluk) olan ruhumuz -psykhe- bizi nasıl ayakta tutuyorsa, bunun gibi, bütün evreni (kosmos) de soluk ve hava sarıp tutar" diyor. Burada ruh, insanın canlı vücudunu ayakta tutan, onu canlı kılan, onun cansız bir yığın olarak dağılmasını önleyen "şey"dir; burada ruh, yaşam diye, canlı vücudu cansızdan ayıran diye anlaşılıyor ve soluk ile bir tutulduğu için, maddi bir şey olarak düşünülüyor. Nasıl hava -soluk- olan ruh, insanın vücudunu cansız bir madde olarak dağılmaktan koruyorsa, bunun gibi hava da evrenin bütünü, onun düzenini ayakta tutar. Hava; canlı, canlandıran şey, etkin olan bir ilkedir.

Empedokles

Dönemindeki birçok düşünür gibi, varlığın yapısını anlamaya çalışan Empedokles, her şeyin temelinde toprak, su, hava ve ateş olmak üzere dört öğenin bulunduğu ve bunları birbirlerine yakınlaştıran veya uzaklaştıran güçlerin sevgi ve nefret olduğuna inanır. Bu dört öğe, değişmez ve ölümsüzdür; farklı oranlarda birleşerek, evrendeki farklı varlıkların oluşmasını sağlar.

Bilgi Kutusu

İlkçağ filozofları evrenin ana maddesi "arkhe" problemiyle ilgilenmişler ve bunlara cevap ararken doğayı kaynak olarak görmüşlerdir.

Demokritos

O, varlığın tüm özelliklerini evreni meydana getirdiğini düşündüğü küçük parçacıklara atfetmiş ve bu parçacıklara bozulmaz, parçalanmaz anlamına gelen "atom" demiştir. Bunlar, sayıca sonsuz olan evrenin en temel yapı taşlarıydı. En temel özellikleri ise sıklık, yani hiçbir boşluk içermeme, ezelilik ve ebediliktir. Bunlar evrende belli bir boşluğu ya da mekânı doldururlar yani sonsuz bir boşlukta hareket ederler. Bunlar birbirlerini meydana getirmemişlerdir. Çünkü hepsi birden ezelî biçimde mevcutturlar. Başlangıçta ne iseler şimdi de öyledirler ve gelecekte de aynı şekilde kalacaklardır.

Demokritos'un düşüncesine göre atomlar, evrenin içerisinde çeşitli hızlarda kendi kendilerine hareket halindedirler. Birbirleriyle karşılaşmalarından ve yığılmalarından çeşitli varlıklar meydana gelir. Bu durum bir zorunluluktur.

Demokritos için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Değişme bütün varlıklar için kaçınılmazdır.
- B) Varlığın temeli maddi unsurlara ve onların mekanik olarak birleşmesine bağlıdır.
- C) Evrende yansıtıcı bir kuvvet bulunmaktadır.
- D) Varlığın özü hiçbir zaman bilinemez.
- E) Görüntüler insanları yanıltmaktadır ve asıl olan idealar dünyasıdır.

Çözüm:

Demokritos, varlığın temelinde maddesel bir unsur olan atomların bulunduğunu ve evrenin bu atomların hareketiyle meydana geldiğini düşünmüştür.

Cevap B

Filozofların Değişim Düşünceleri

Lao Tse

Taoizm'in kurucusudur. Varlıkların kaynak ve kaderini inceler ve temel olarak bir ilk neden ve hareket noktası olarak da bir en ilkel birlik kabul eder. Tao, kavramını "zihinli gidiş" ya da "doğru yol" anlamında ve yalnız onu anlatmak için kullanmıştır.

Tao aynı zamanda evrenin temelindeki ilkedir. Her şey ondan meydana gelmiştir. İnsan duygusu ile faaliyete geçmeden önce hareketsiz olarak doğa yasasına yani Tao'ya kendini uydurmalıdır. Yani evrendeki değişimin tek temeli Tao adı verilen tek unsurdur.

Herakleitos

Evrenin sürekli değişim, akış ve oluş halinde olduğunu söylemiştir. Ona göre temel olan, değişmeyen töz değil, değişmenin, akışın ve oluşun kendisi olan "ateş"tir.

Evrenin ana maddesi, tüm varlıkların kendisinden çıktığı ilk madde ateştir. Ateşten oluşan her şey yine ateşe döner. Evrende değişmeyen hiçbir şey yoktur. Her şey sürekli bir değişim ve oluş içindedir. Doğa gibi insan da ruhu ve bedeni ile birlikte sürekli bir değişim içindedir. Herakleitos bu değişimi "iki kez yıkanamazsınız aynı ırmakta, üzerinde akan sular şimdi yeni sulardır." sözüyle ifade etmiştir. Herakleitos'a göre doğada barış ve süreklilik yoktur. Aksine doğada tam bir savaş, mücadele ve çekişme vardır. Bundan dolayı da şöyle demiştir : "Savaş her şeyin babasıdır ve çekişme adalettir." Onun oluş felsefesinin özü, her şey mücadele ve savaştan doğar ve her şey sürekli bir akış içindedir.

Parmenides

O'na göre değişim ve çokluk sadece duyuların bir yanıltmacasıdır. Ona göre birden çok çıkması mümkün olmadığı gibi varlıkta bir değişim olması da mümkün değildir. O'na göre eğer her şey ezeli ve ebedi ise hiçbir şey vardan yok olmaz, yoktan var olmaz ise değişme denen şey de herhangi şeyin kaybolup yeni bir şey olması ise o halde değişme yoktur. O halde her şey "bir" ise bu bir nasıl çoğalacaktır? Parmenides'e göre "bir"den "çok" çıkması imkânsızdır ve değişme söz konusu değildir. Parmenides değişimin imkânsız olduğunu göstermeye çalışmıştır. Parmenides'e göre aslında her türden değişim ya da hareket, görünüşün aldatıcılığından gelmektedir. Yani evrene baktığımızda duyularımıza sürekli değişip durduğu yolunda bir görüntü sunabilir fakat bu görüntü aldatıcıdır. Ayrıca gerçeklik değişmez. Gerçeği aklıla kavrarız. Akıllı olan insan gerçeğin değişmediğini, herhangi bir çokluk içermediğini, bir olduğunu kavrar. Duyular ise aldatır. Çünkü var olmayan şeyleri varmış gibi gösterirler.

Bilgi Kutusu

Değişim konusunda Herakleitos ve Parmenides iki farklı düşünceye sahiptir. Herakleitos değişimin temelinde "ateş" gibi maddesel bir unsuru görürken; Parmenides değişimin varlığına tamamen karşı çıkmıştır.

SOFİSTLERİN DÜŞÜNCELERİ

M.Ö. 5. yy'da para karşılığında felsefe öğreten gezgin felsefeciler "Sofistler" adını almaktadır. Bu felsefeciler Atina'da o çağda ön planda olan bilgelere var olan değerlere eleştirel bir tavır sergilemişlerdir. Düşünce tarzı olarak göreceli (rölativizm) ve kuşkucu (septisizm) düşüncenin temellerini atmışlar ve bu düşünce tarzını geliştirmişlerdir.

Protagoras (MÖ 481 - MÖ 411)

Sofistlerin bilgi anlayışının karakteristiği, Protagoras'ın "İnsan her şeyin ölçüsüdür." sözünde somutlaşır. Bu anlayışa göre hakikat yoktur. İnsanın dahil olduğu her konu belli bir biçimde görelidir, gelişmeye ve değişmeye açıktır. İnsan, deneyim ve tecrübeleri ile bilgi edinir ve esas olarak tüm bilmesi, deneyim ile aklın iş birliğine dayanır ve sınırlıdır. Ona göre, duyularla veya aklıla ulaşılabilecek bir hakikat yoktur ve nihayetinde bilginin ölçütü, uygulamadaki başarısıdır.

Protagoras'a göre bütün insanlar erdemin bilgisine belli oranda sahip olduklarından, erdem insanlarda hazır olarak var değildir. Erdem belli bir sürenin sonunda ve belli bir çaba ile elde edilir. Erdem belli bir sürecin sonucunda elde edildiği için de herkese tam olarak öğretilmez.

Gorgias (MÖ 483 - MÖ 375)

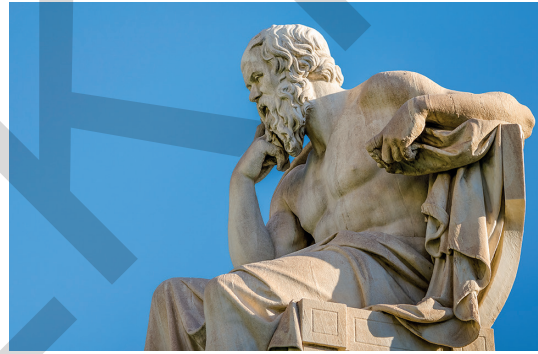
O'na göre hiçbir değer var değildir ve genel-geçer bilgi de mümkün değildir. Her şey ikna yoluyla insanlara kabul ettirilebilir. Gorgias, doğa felsefesinin temel sorunu olan varlığı bilme girişimini anlamsız görmektedir. O'na göre varlığın var olması, bilinmesi ve de bir başkasına aktarılması imkansızdır. O'nun bu düşüncesi "Hiçbir şey yoktur; bir şey varsa bilinemez; bilinse de başkalarına aktarılamaz." sözü ile ifadesini bulur.

SOKRATES, PLATON VE ARİSTOTELES'İN DÜŞÜNCELERİ

Sokrates (MÖ. 469-399)

Sokrates, Sofistler gibi insan sorununu ele almakla birlikte, Sofistlerin tam karşısı bir düşünceye sahiptir. Sokrates, Sofistlerin göreceliğine karşı çıkarak herkesin üzerinde anlaşabileceği bir takım doğruların olduğunu savunmuştur. Sokrates'e göre bilgelerimiz sonradan duyularımız ve deneyimlerimizle kazanılmamış, tersine doğuştandır. Bunu kanıtlamak için Sokrates, hiç geometri bilmeyen bir köleye yönelttiği sorularla geometri problemi çözdürür.

Sokrates, halka değer verir. Değer yargılarına körü körüne inanmanın yanlış olduğunu gösterir. Bunun için "ironi" ve "maiotik" olmak üzere iki yöntem kullanır.

İroni (alay)

Bir şey bildiğini sanan kişileri sorgulayarak ona gerçekte bir şey bilmediğini gösterir.

Maiotik (doğurtma): Bu yöntemle de bir konuda bir şey bilmediğini sanan kimseye yönelttiği sorularla aslında o konuda çok şey bildiğini kanıtlardı. Bu yaptıklarını ebe olan annesinin yaptıklarına benzetirdi. Annem nasıl var olan bebeğin dünyaya gelmesine yardımcı oluyorsa öğretmen de öğrencisine yeni bir şey öğretmez; ancak onun aklında var olan bilgileri gün ışığına çıkarır. Çünkü bilgiler aklımızda doğuştan vardır.

Sokrates'in üzerinde durduğu başlıca konu, ahlak olmuştur. Doğru yaşayış nedir? sorusuna cevap aramıştır. İnsanın ahlakça kendisini eğitmesi, yetiştirmesiyle ilgilenmiştir. Sokrates, "erdem ile bilginin aynı olduğunu" savunmuştur. Sokrates'e göre erdem bilgiye dayanır, erdemli olmak insanı mutluluğa götürür. Sokrates; "Hiç kimse bile bile kötülük işlemez, kötülük bilgi eksikliğinden ileri gelir". der.

Platon (MÖ. 427-348)

Platon, Sokrates'in öğrencisidir. Platon, varlığın arkasında değişmeyen bir özün bulunduğunu dile getirmiştir. Bu öze de idea adını vermiştir. İdea cisimsel olmayan varlıktır, asıl gerçektir, hiç değişmeyen bir ilk örnektir. Kendi başına vardır ve genel kavramdır. Örneğin, evler değiştiği halde "ev" kavramı değişmez. Platon'a göre evren ikiye ayrılır. Bunlar "idealar evreni" ve "duyular evreni"dir. İdealar evreni, asıl gerçekliğin evrenidir. Duyular evrenindeki her şey idealarla pay alarak varlığa gelir. Bu dünyadaki varlıklar, idealar evreninin bir kopyasıdır. Tüm ideaların üzerinde "iyi ideası" vardır. İdealar "iyi ideasından" pay alarak varlığa gelirler. Tüm varlıkları "iyi ideası" yönetir.

Platon'un ahlakı, toplumsal ahlakıdır. Platon, bireyin mutluluğu yerine genelin mutluluğunu savunur. Platon'a göre, devletin görevi insanları mutlu olacakları şekilde organize etmektir. Platon'a göre devleti filozoflar yönetmelidir. Filozofların işi yönetmek ve öğretmek, askerlerin işi korumak, işçilerin işi ise çalışmaktır. Bir devlette bu üç zümre vardır. İdeal devleti gerçekleştirmede araç, eğitimidir.

Aristoteles (Mö. 384-322)

Aristoteles metotlu düşünmeyi ve tümdengelim bularak mantığın kurucusu olmuştur. Hemen her alanda eserler vermiş ve bilimlerin sınıflandırmasını yapmıştır. Aristoteles, en büyük başarısı bilimsel çalışmayı sistemleştirerek elde etmiştir. Çünkü, Aristoteles'in mantığı bilimsel araştırmanın tekniğini öğretir, bilimlere ön hazırlıktır. Aristoteles'in etkisi, Ortaçağ'ın sonuna kadar tek otorite olarak sürmüştür.

Aristoteles varlık konusunda hocası Platon'dan farklı düşüncelere sahiptir. Aristoteles'e göre, idealar ayrı bir evrende değildir. İdealar, bu evrende varlıkların içinde bulunan özlerdir. Aristoteles, bu özler "form" adını verir. Form, maddeye şekil vererek varlıkların ortaya çıkmasını sağlar. Dolayısıyla gerçek olan, görünen, algılanan nesnelerdir.

Aristoteles'e göre doğadaki her varlığın bir nedeni vardır. O, herhangi bir şeyin varlığını ve dünyadaki işlevini "dört neden" görüşüyle açıklar.

- 1. Maddi neden:** Bir şeyin hangi maddeden yapıldığını gösteren ve değişimden bağımsız olan nedendir.
- 2. Formel neden:** Bir şeyin biçimsel nedenidir.
- 3. Fail neden:** Hareket ettirici neden olarak da bilinen fail neden, maddenin biçim kazanmasını sağlayan nedendir.
- 4. Ereksel neden:** Bir maddenin biçim kazanmasındaki amacı gösteren nedendir.

Ayrıca Aristoteles doğru bilginin akıl yoluyla elde edileceğini savunmuştur. Akılcılığı savunan yaklaşıma da rasyonalizm adı verilmektedir.

Aristoteles'in ahlakında, tüm çabalarımızın en yüksek amacı mutluluktur. Gerçek mutluluk dış şartlara bağlıdır. Fakat, ahlakın asıl konusu insanın kendi içinde bulunandır. Yani insanın kendi etkinliği ile elde ettiği mutluluktur. Her varlık kendi özünün, kendi öz etkinliğinin gelişmesiyle mutlu olabilir. İnsanın özü akıl olduğuna göre, insan ancak aklıyla aklını kullanarak mutlu olabilir.

Aristoteles'e göre, insan ahlaki olgunluğa ancak toplum içerisinde ulaşır. Hükümet, toplumun ahlakça iyiliğini ve yücelmesini sağlıyorsa iyidir. Toplumun iyi yönetilmesi yönetim biçimine değil, yöneticilerin ahlaklı olmasına bağlıdır.

1. Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

- a. Felsefe kaynağında ve hayret duygusu bulunan düşünsel bir etkinliktir.
- b. Hindistan'da Buda, insanlara barış ve öğ-retmıştır.
- c. İran'da düşünceleriyle felsefi etkinliklerin oluşmasını sağlamıştır.
- d. İlk filozof olarak Eski Yunan'da Thales'in kabul edilme-sinin nedeni O'nun doğa olaylarını açıklarken unsurlar yerine doğayı kullanmış olmasıdır.
- e. Thales, Anaksimenes, Anaksimandros gibi doğa filozof-ları şehrinde yaşamışlardır.

2. Aşağıda verilen filozof ve düşünürleri uygun olan bilgi-lerle eşleştiriniz.

① Herakleitos ile aynı çağda yaşamış, Kolophonlu bir filozoftur.	a. Diogenes
② Güneş saatini bulmuş ve ilk haritayı çizmiş olduğu söylenir.	b. Thales
③ Sinop'ta doğmuş ve hayatını bir fiçinin içinde geçirmiştir.	c. Lukianos
④ Nüktesi ve alaycı doğası ile tanınan bir düşünürdür.	d. Anaksimandros
⑤ Eski Yunan'ın Yedi Bilgele-rinden ilkidir.	e. Ksenofanes

1.	2.	3.	4.	5.

3. Aşağıda verilen bilgileri doğru (D) veya yanlış (Y) olarak işaretleyiniz.

	D/Y
a. Felsefenin ortaya çıkacağı toplumda özgür düşüncenin varlığı gerekmektedir.	☐
b. Lao Tse, bir devlet adamı olmakla birlikte, ver-diği öğütlerle toplumu etkilemiş bir düşünür-dür.	☐
c. Konfüçyüs'e göre, dengeyi kurabilmek için, in-sanın "zevk, kızgınlık, keder, neşe, kendinden geçme" gibi duygulara kapılmaması gerektiğini belirtir.	☐
d. Yunanlıların, meydana getirdiği pek çok şeyde, kültürel açıdan gerçekleştirmiş oldukları bütün başarılarında sadece kendi çalışmalarının etki-leri görülmektedir.	☐
e. Zerdüş'tün düşüncesine göre insanlar hem iyi-lik ve hem de kötülükle dünyaya gelmişlerdir, bu ikisi arasında verilen mücadele de insan hayatını anlamlandırmaktadır.	☐
f. Bir toplumun refah seviyesinin yüksek olması felsefenin doğmasında etkili olan faktörlerden biridir.	☐

4. Aşağıdaki filozofları ilk madde olarak gördükleri unsurla eşleştiriniz.

① Thales

a. Hava

② Herakleitos

b. Ateş

③ Empedokles

c. Apeiron

④ Anaksimenes

d. Toprak, hava, su, ateş

⑤ Anaksimandros

e. Su

1.	2.	3.	4.	5.

5. Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

- Demokritos, evrende var olan her şeyin ----- geldiğini savunan düşünürdür.
- Her şeyin aslının idealar aleminde olduğunu ve bu alemin ideaların bir kopyası olduğunu düşünen filozof -----'dur.
- Sofistlere göre doğru bilgi ----- bir yapıya sahiptir.
- Aristoteles, hocası Platon gibi varlığın temelinde ----- bulunduğunu savunur.
- Sokrates'e göre gerçek erdemlilik ----- olmaktadır.

6. Aşağıda verilen bilgileri doğru (D) veya yanlış (Y) olarak işaretleyiniz.

	D/Y
a. Herakleitos, değişimin ve çokluğun duyuların bir aldatmacası olduğunu savunmuştur.	☐
b. Lao Tse, değişimin temelini Tao adı verilen bir güce dayandırmıştır.	☐
c. Sokrates'e göre doğru bilgi insanın zihninde doğuştan vardır ve bu bilgiler maiotik yöntemle açığa çıkacaktır.	☐
d. Demokritos, evrenin ana unsuru olarak toprak, hava, su ve ateşi görerek, çoğulcu bir anlayışa sahiptir.	☐
e. Parmenides'in düşüncesine göre her türden değişim ya da hareket, görünüşün aldatıcılığından gelmektedir.	☐

1. “Bilgelik nedir?” sorusunu insanlar mitolojinin ve dinsel güçlerin egemen olduğu dönemlerde kendilerine hiç sormamışlardır. Bunun nedeni ise mitoloji ve dinsel güçlerin bu tarz sorulara cevap verebiliyor olmasıdır. Fakat zamanla insanın kendi düşüncelerini ön plana koyunca ve bu tarz sorulara akla dayalı cevaplar vermeye başlayınca mitoloji ve dinsel güçler önemini yitirmiştir. Onların yerini felsefe almıştır. İlk filozoflar mitolojik görüşle çatışmaya girebildikleri için filozof olmuşlardır.

Yukarıda verilen bilgiye göre “felsefenin doğuşu” aşağıdakilerden hangisine bağlanmıştır?

- A) Yapılan açıklamalarda geleneksel olanın dışına çıkılmasına
- B) Keşif ve icatların yaygın bir hale gelmesine
- C) Mitolojik görüşlere değer verilmesine
- D) Pratik hayatla ilgili ihtiyaç ve kaygıların artmasına
- E) Çoğunluğun benimsediği görüşlere uyulması gerektiğine

2. Tanrı, gece gündüz, kış yaz, savaş barış, tokluk açlık; o başkalaşım değişir. Aynı şeydir yaşayanla ölmüş, uyanıkla uyuyan, gençle ihtiyar; çünkü bunlar değişince ötekiler ve ötekiler değişince bunlar değişir. Birbirine karşı olan, birlikte giden, birbirlerinden ayrılanlardan en güzel uyum meydana gelir.

Herakleitos’un bu evren anlayışına dayanarak aşağıdakilerden hangisine varılabilir?

- A) Evrenin ana maddesi ateştir.
- B) Evrendeki unsurlar birbirinden kopuktur.
- C) Evren yoktan var edilmiştir.
- D) Evren, karşıtların birliğidir.
- E) Evrende değişme yoktur.

3. Düşündüğümüzde her zaman felsefe mi yaparız? Elbette hayır. İnsan düşünen bir varlıktır. Hayatta en fazla yaptığımız şeylerin başında düşünme gelir. Ancak bütün düşüncelerimiz felsefi nitelik taşımaz. Örneğin; akşam hangi yemeği yiyeceğimi, kitapçıdan hangi kitabı alacağımı düşünürüm. Yarın elektrik faturasını ödemede son gün olduğunu hatırlarım. Ya da şuan saatin kaç olduğunu düşünürüm. Örneklerini istediğimiz kadar çoğaltabileceğimiz bu tür düşüncelerin felsefeyle ilgili olmadığı açıktır.

Buna göre, düşüncenin felsefi bir nitelik kazanması aşağıdakilerden hangisiyle mümkün hale gelir?

- A) Olgusal gerçekliği dile getirmesiyle
- B) Pratik hayata yönelik olmasıyla
- C) Günlük sorunları ele almasıyla
- D) Ahlak alanını sorgulamasıyla
- E) Yaşamın özüne yönelik olmasıyla

4. Eski Çin, Hint ve Yunan felsefesi, ilk dönemlerde evreni açıklamaya çalışmışlardır. Daha sonra Eski Yunanda Sokrates döneminde felsefe, insan zihnini ve ruhunu araştırmaya başlamıştır. İlerleyen dönemlerde de Platon ve Aristoteles; insan, ruh, toplum ve evren sorunlarını daha derin işlemeye yönelmişlerdir.

Bu parçaya göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşmak söz konusudur?

- A) Felsefe genelin bilgisine varmaya çalışan düşünsel bir etkinliktir.
- B) Filozoflar önce evreni, daha sonra insanı ve toplumu araştırmışlardır.
- C) Felsefe gündelik bilgileri ele alarak istediği düşüncelere ulaşamaz.
- D) Felsefeyi bilime indirgemek, ona yapılacak en büyük kötülüktür.
- E) Filozoflar görüşleri ile yaşadıkları toplumu etkilemişlerdir.

5. Aristoteles’e göre, yaşadığımız dünyadaki tüm varlıklar en az iki unsurdan meydana gelmiştir ve bu durum biz insanlar için de geçerlidir. O’na göre insanın meydana gelmesinde de madde ve form unsurları vardır. İnsanın maddesi kemik ve et gibi öğelerdir. Formu ise onu canlı bir varlık haline getiren her şeydir. İnsanın ideası, onu diğer varlıklardan ayıran özelliğidir.

Aristoteles bu görüşleriyle aşağıdakilerden hangisini dile getirmektedir?

- A) Evrenin ilk unsuru maddedir.
- B) Varlıkların yapısı hiçbir zaman bilinemez.
- C) Her varlığın belli bir maddesi ve formu bulunmaktadır.
- D) Varlık diyalektik bir süreç içerisinde oluşur.
- E) Varlığın ötesinde görünmeyen özler yer almaktadır.

6. Bir fıçı içinde yaşayarak içinde bulunduğu toplumu eleştiren Diyojen, İskender’in “Benden ne istersin?” sorusuna da “Gölge etme başka ihsan istemem.” diyerek cevap vermiştir. Diyojen, uygarlığın getirdiği her türlü unsuru değersiz görmüştür. O, dünyanın kötü olduğunu, bu nedenle uygun bir hayat sürmek için ondan ayrılmak gerektiğini düşünmüştür.

Diyojen’in bu düşüncesine göre, insanın mutlu olması için aşağıdakilerden hangisini yapması gerekir?

- A) Ahlak yasalarına uygun bir şekilde yaşam sürmesi
- B) Bireyden çok toplumun refah ve mutluluğunu düşünmesi
- C) Dinin kurallarına uygun davranışlar sergilemesi
- D) Dünyaya karşı kayıtsız kalması
- E) Hayattan en fazla hazzı alması

7. Lao Tse, gerçekliğin tüm çeşitliliğine karşın "Bir" (Tao) olduğunu ve bunun adının, biçiminin, maddesinin, görüntüsünün olmadığını savunur. O'na göre "Tao", evrendeki tüm karşıtlıkları kendisinde birleştiren tanımlanamaz bir şeydir. İyidir, aynı zamanda kötüdür; güzeldir, aynı zamanda çirkindir; vardır, aynı zamanda yoktur. O'na göre aldatıcı olan dünya varlıktan yoksundur.

Lao Tse'nin bu yaklaşımı aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi ile ifade edilir?

- A) Realizm (Gerçekçilik)
- B) Nihilizm (Hiççilik)
- C) İdealizm (Düşüncelilik)
- D) Materyalizm (Maddecilik)
- E) Düalizm (İkicilik)

8. Antik Yunan düşüncesi tarih boyunca çok önemli bir yere sahip olmuştur. Antik Yunanlılar tarihte bu önemli yere sahip olmak için elde ettikleri başarıyı kendilerinden önceki ulusların düşüncelerinden faydalanmalarına borçludur. Felsefi düşüncüyü ortaya çıkaran İyonyalılar, bir yanıyla Baltık kıyılarına, diğer yanıyla da Mezopotamya'ya kadar uzanan bir ticaret ağı oluşturmuşlardır. Bu durum farklı kültürlerin etkileşim halinde olmasını sağlamış ve felsefenin doğmasına ortam hazırlamıştır.

Bu parçaya göre, felsefenin ortaya çıkmasında aşağıdaki faktörlerden hangisinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Tarıma dayalı ekonominin gelişmesi
- B) Özgür düşünce sisteminin ortaya çıkması
- C) Toplumsal sorunların yavaş yavaş kendini göstermesi
- D) Farklı kültürler arasında etkileşimin olması
- E) Siyasi yapının demokratik olması

9. Sofist düşünürlerinin, bilgi konusundaki görüşlerinin oluşmasında doğa filozoflarının birbiriyle uyuşmayan fikirlerinin etkisi olmuştur. Mesela, Parmenides'in evrende değişimin olmadığı fikrine karşılık, Herakleitos'un yalnızca değişimin tek gerçeklik olduğu fikri karşımıza çıkar. Bu noktada Sofistler her ikisinden de aynı sonuca ulaşırlar. Eğer değişim yoksa, bilgi de söz konusu olamaz. Değişim olmadığı için bir olan her zaman kendi kendisiyle aynı kalır. Her şey değiştiği zaman da bilgiden söz edilemez. Çünkü o zaman da kalıcı bir şey söz konusu değildir.

Sofistlerin bu parçadaki düşüncesine göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Bütün bilgilere deneyim ve yaşantı yoluyla ulaşılabilir.
- B) Herkes için geçerli, nesnel bir bilgi olamaz.
- C) Bireye gerçeğin bilgisini sadece görünenler verebilir.
- D) Doğru bilginin kaynağı sezgidir.
- E) Tüm bilgiler insan zihninde doğuştan mevcuttur.

10. Sokrates herhangi bir bilgi öğretmediğini, yalnızca kişiye gerçeği kendi öz gözüyle görmesi için yardım ettiğini sık sık ısrarla belirtir. Kullandığı yöntem, soru sormaya dayanır. Sorulan soru, kişinin dikkatini belli noktalara yöneltir. Böylece önemli noktaların odağa alınması ve bunlardan sonuca gidilmesiyle doğru yanıt bulunur. Öğretmen, öğrenciye sadece bu yolla ilerlemesi için yardımcı olur. Ona hiçbir şeyi öğretmez. Sadece ruhunda hazır halde bulunan ve nesnel olan bilgiyi uyandırır.

Buna göre, "Sokrates'in bilgi anlayışı" aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

- A) Bilgi, insan ruhunda doğuştan vardır.
- B) Bilgi, günlük yaşamdaki deneyimler sonucunda oluşur.
- C) Bilgi, ders kitaplarıyla aktarılır ve öğretilir.
- D) Bilgi, insan aklının bir yanılgısıdır.
- E) Bilgi bakımından insan zihni, doğuştan bomboştur.

11. Bende birtakım algılar ve tasarımlar vardır. Öte yandan bunların kaynağının ben olmadığını da biliyorum; çünkü rüyalarım gibi tamamen bende olup biten şeylerle gerçek hayatta veya varlıkta olup biten şeyler arasında bir ayrım yapmam gerekir. O halde varlık algıdan ibaret olamaz. Tam tersine varlık var olduğu içindir ki algı vardır.

Aristoteles'in bu düşüncesi aşağıdakilerden hangisini destekler?

- A) Varlık olmadan düşünce de olamaz.
- B) Varlığın olup olmadığı bilemeyiz.
- C) Varlık, kişiden kişiye değişir.
- D) Varlık, değişimden ibarettir.
- E) Varlık, insan düşüncesinin ürünüdür.

12. Herakleitos,

- Evren boyuna akan bir süreç midir?
- Her şey değişir mi?

Sorularına sırasıyla,

- Evren kendi içinde durmadan akan bir süreçtir.
- Değişmeyen ve hep aynı kalan hiçbir şey yoktur.

Şeklinde yanıtlar vermiştir.

Herakleitos'un bu yanıtları aşağıdaki felsefi kavramlardan hangisiyle açıklanabilir?

- A) Dogma
- B) Kuşku
- C) Oluş
- D) Sezgi
- E) İnanma

1. İnsan "Bu dünya nereden gelip nereye gidiyor?", "İnsanın bu dünyadaki yeri ve anlamı nedir?" gibi metafizik nitelikteki soruları öteden beri kendisine sormuş, bunların yanıtlarını da dinsel tasarımlarda bulmuştur. Ancak bu yanıtların insanı artık inandıramaz ve doyurmaz olduğu bir an gelmiştir. O zaman insan, soruların yanıtlarını kendi düşüncesiyle kendi gözlemleriyle arayıp bulmaya girişmiştir. Böyle bir davranışı da insanlık tarihinde ilk olarak, MÖ. 6. yüzyılda İyonya'da buluyoruz. İlk belirtileri burada görünen bu eleştirci tutum, bugün bildiğimiz anlamdaki "var olanlar üzerine yöntemli düşünme" olan felsefeye yol açmış, üstelik bütün Batı uygarlığı için başlıca bir çıkış noktası olmuştur.

Bu parçaya göre, felsefenin ilk kez İyonya'da ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- A) İyonya'nın kültürel etkileşime uygun bir bölge olması
B) İyon halkının diğer insanlardan daha fazla meraklı ve araştırmacı olması
C) Varlıkla ilgili getirilen dini açıklamaların insan için yeterince tatminkar olmaması
D) İyonya'nın ekonomik gelişmeye elverişli bir yapıda olması
E) Dinin insanlar üzerinde aşırı bir baskı oluşturmaması
2. Thales'in düşüncesini oluştururken dikkatini çeken unsurlardan biri "sıvıların sınırsız değişime uygun olması" olmuştur. Bitkilerin tohumları, hayvanların gıdaları nemlidir; rutubet olduğunda ondan sıcak buhar çıkar. Thales, bu gözlemlerinden yola çıkarak varlığın özünün "su" olduğunu belirtmiştir. Thales'in bu görüşü, doğanın mitolojik bir tarzda tasvirine oranla büyük bir ilerleme oluşturur.

Bu parçadan hareketle Thales'in düşünce hayatına nasıl bir etkisi olduğu söylenebilir?

- A) Düşünmede sonuçtan çok süreci ön planda tutmuştur.
B) Evrenin inanca dayalı bir sistem olduğunu düşünmüştür.
C) Doğada olan bütün olayları birden çok nedene bağlayarak açıklamıştır.
D) Farklı nitelikteki görüşlerin ortak yönlerini belirleyerek bir sentez yapmıştır.
E) Varlığın açıklamasını doğaüstü güçler yerine doğal güçlerle yapmıştır.

3. • Anaksimenes: "Her şeyin aslı havadır".
• Thales: "Her şeyin ana maddesi "su"dur.
• Demokritos: "Her şeyin temel sonsuz olan atomlar"dır.

Filozofların bu fikirleri felsefenin aşağıdaki sorularından hangisine cevap niteliğindedir?

- A) Varlık bir midir, çok mudur?
B) Varlıkta değişim var mıdır?
C) Varlık var mıdır, yok mudur?
D) Varlığın ana maddesi nedir?
E) Varlık sonlu mudur, sonsuz mudur?

4. Epiktetos, insan için iyi olan tek şeyin irade olduğunu ve en önemli erdem de bilgelik olduğunu savunur. Bilgelik O'na göre, insanın kendisini doğanın kopmaz bir parçası olarak kabul etmesiyle ve doğaya uygun yaşamasıyla elde edilir. İnsan kendini dünyanın gidişatından ayıramayacağı için yapılacak en iyi iş, dünyanın gidişini olduğu gibi benimsemektir. İnsan doğal düzeni kabul eder, dünyanın gidişini olduğu gibi benimserse, kendisini gereksiz sıkıntı ve tedirginliklerden kurtarır.

Stoacı filozof olan Epiktetos'un bu düşüncesine göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsana fayda sağlayan her eylem iyidir.
B) En yüksek hazzı hedefleyen birey en mutlu bireydir.
C) İnsan, mutluluğa ulaşmak istiyorsa, olayların gidişatını kabullenmelidir.
D) İnsanlar, toplumdaki diğer insanların davranışlarını örnek alarak yaşamalıdır.
E) Tek bir insanın mutluluğu değil toplumun mutluluğu ön planda olmalıdır.

5. Anaksimandros, Thales'in evrenin ana maddesi konusundaki fikirlerini yeterli bulmamıştır. O'na göre evrenin ana maddesinin su olması mümkün değildir. Çünkü sabit bir şey, her şeyin özü olamaz. Bu nedenle evrenin ana maddesinin hiçbir niteliği olmamalıdır. O belirlenmemiş ve bu özelliği ile her şeyi kaplamaya elverişli bir şey olmalıdır.

Bu paragrafa göre Anaksimandros evrenin ilk ana maddesinin Thales'ten farklı olarak hangi özelliğe sahip olması gerektiğini düşünür?

- A) Düşünsel bir özelliğe
B) Bağımsız ve sınırsız bir özelliğe
C) Her şeye kaynaklık etme özelliğine
D) Maddesel bir yapı özelliğine
E) Değişmezlik özelliğine

6. Parmenides, var olan her şeyin ezelden beri var olduğunu, var olan her şeyin de ebedi olduğunu düşünür. O'na göre hiçbir şey yoktan var olamaz. Var olan bir şey de yok olamaz. Evrendeki değişim bir yanılgıdan başka bir şey değildir. Hiçbir şey kendinden başka bir şey olamaz.

Parmenides'in bu düşüncesine göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Bir varlığın başka bir varlığa dönüşmesi söz konusu değildir.
B) Varlık vardır, yokluk yoktur.
C) Var olan her şey kendisiyle aynıdır.
D) Varlığın bir başlangıcı vardır ve sonsuza kadar var olacaktır.
E) Evrende oluş yoktur.

7. Sokrates, bir konu hakkında hiçbir şey bilmediğini düşünen bir kişiye çeşitli sorular sorarak o kişinin konuyla ilgili çok şey bildiğini göstermeye çalışmıştır. Sokrates, bu şekilde ebe olan annesiyle neredeyse aynı şeyi yaptığını savunmuştur. Annesi ebeklik yaparken doğuma yardımcı olur ve bebeğin ortaya çıkmasını sağlar. Kendisi de aynı şekilde insanın zihninde var olan doğru bilginin ortaya çıkmasına yardımcı olur. Sonuçta annesi de Sokrates de doğurtma yöntemini kullanmışlardır.

Bu parçaya göre Sokrates aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A) Bilgi öğrenilmez; çeşitli yöntemlerle açığa çıkarılır.
- B) Bilgi sadece filozoflar sayesinde öğrenilebilir.
- C) Doğru bilgiye ulaşmak söz konusu değildir.
- D) Doğru bilgi rasyonel bilimlerin verdiği bilgidir.
- E) Doğru bilgiyi sadece insanın sezgileri verebilir.

8. Gorgias'ın düşüncesine göre; eğer bir varlık olsaydı öncesiz ve sonsuz olurdu. Öncesiz ve sonsuz olan bir varlık da sonsuzdur. Sonsuz olan bir varlık da kendisine sınır koyacak zamanda ve mekanda yer alamaz. Öyleyse varlık hiçbir yerde değildir. Taoizm'in düşüncesine göre ise; "Her şey taodur. O görülemez, işitilemez, algılanamaz ve anlaşılamaz. Bütün bu özellikler varlığın var olmadığının göstergesidir.

Bu iki düşüncenin ortak noktası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlığı madde ile açıklamışlardır.
- B) Düşüncenin maddeyi oluşturduğunu düşünmüşlerdir.
- C) Varlıkta bir değişim ve oluşum varlığını kabul etmişlerdir.
- D) Varlığın olmadığını öne sürmüşlerdir.
- E) Somut olgulara dayalı varlığın kavranabileceğini belirtmişlerdir.

9. Demokritos'un düşüncesine göre atomların özelliklerinden biri hareket halinde olmalarıdır. Atomların bir başlangıcı ve sonu yoktur. Atomların hızları birbirinden farklıdır ve boşlukta da farklı hızlarla düşmektedirler. Bu düşüş sırasında büyük atomlar küçüklerle çarparak onların yönünü değiştirirler. Çevremizde gördüğümüz her şey bu çarpışmanın sonucu meydana gelirler. Bu düşme, çarpma, birleşmede rastlantı değil, mekanik bir zorunluluk vardır.

Demokritos'un bu görüşünde varlıkların oluşumu aşağıdakilerden hangisine bağlanmıştır?

- A) Tanrı'nın varlığına
- B) Maddedeki zorunlu nedenselliğe
- C) Evrende yer alan değişime
- D) Birbirine zıt olan unsurların birleşmesine
- E) İdealar evrenine

10. Aristoteles, doğru bilginin kaynağının akıl olduğunu düşünmüştür. Ancak, Sokrates ve Platon'un akılcılığı ile farklı bir akılcılıktır Aristoteles'ininki. O'na göre insan aklında doğuştan bilgiler mevcut değildir. Akıl, bilgiyi kendisi oluşturur. Bu bilgi, duyu organlarının verdiği izlenimlerin akıl aracılığıyla işlenmesi ile elde edilir.

Aristoteles'in düşüncesine göre bilgi nasıl oluşmaktadır?

- A) Her düşünürün kendisinden önceki görüşleri sorgulamadan kabul etmesiyle
- B) Çeşitli eserlerin okunup anlaşılmasıyla
- C) Ünlü filozofların yaşamları hakkında bilgiler elde edilmesiyle
- D) Duyu verilerinin akıl ile işlenmesiyle
- E) Yaşamla ilgili çeşitli görüşleri sunup bunları inceleme olanağının bulunmasıyla

11. İnsanın içinde yaşadığı toplumsal/kültürel ortam, bir diyalog ortamıdır. Diyaloğun da felsefe açısından büyük bir önemi ve gereği söz konusudur. Felsefeye giden yol, insanın kendisiyle konuşmasıyla, kendisine sorular sormasıyla başlar. Ancak bu yolu genişleten ve ileriye doğru adımlar atmamızı sağlayan şey, öteki insanlarla kurduğumuz diyalog ve iletişimdir. Diyaloğun olmadığı/kurulmadığı yerde felsefe de barınmaz.

Bu parçada, felsefe yapabilmenin temel koşulu olarak aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Ekonomik refah düzeyi
- B) Merak ve hayret duygusu
- C) Monarşik devlet yönetimi
- D) Etkili iletişim ortamı
- E) Sosyal sınıf farklılaşması

12. • Güneş her gün yenidir.
• Olduğu yerde kalan hiçbir şey yoktur.
• Aynı ırmaklara girenlerin üzerine başka sular akar.

Herakleitos bu sözleriyle aşağıdakilerden hangisini savunmuştur?

- A) Var olan birdir.
- B) Varlık, parçaların toplamından ibarettir.
- C) Doğru, gerçeğin olduğu gibi yansıtılmasıdır.
- D) Evrende hiçbir şey yoktur.
- E) Evrende her şey değişme halindedir.

Bu FAZ'da
Neler Var?

- Örnek felsefi metinlerden yola çıkarak bazı filozofların düşüncelerini öğreneceğiz.
- MÖ. 6. Yüzyıl – MS. 2. Yüzyıl felsefesindeki örnek düşünceleri değerlendireceğiz.

Örnek Felsefi Metinlerden Hareketle İlk Çağ Filozoflarının Felsefi Görüşleri

Konfüçyüs'ün "İdeal Bir İnsan ve Topluma Dair Konuşmalar" adlı eserinden görüşler

Lun-yü (Konfüçyüs'ün Konuşmaları), Konfüçyüs'ün öğrencileriyle yaptığı konuşmaların bir araya getirilerek oluşturulduğu ve Konfüçyüsçülerin değer verdiği en önemli el kitabıdır.

Burada, devlet yönetimi, uyulacak ahlaki ilkeler, Çin'in toplumsal düzeni, dinsel törenler ve ideal bir insanın ve toplumun nasıl olması gerektiği, anlatılmıştır.

Konfüçyüs, "Li"ye çok önem vermiştir. Bu terim, uygun davranışlar, terbiye gerekleri, toplum kuralları ve sonra dinsel törenleri içermektedir. Konfüçyüs, Çin asiller sınıfının gelenekçi sanatı olan "Li"yi daha çok, özyapıyı işleyen bir kural olarak ele almış; onu kendi anlayışına göre geliştirmiş ve eğitim için bunun çok önemli olduğu üzerinde durmuştur. "Li" dışında Konfüçyüs bu eserinde bazı kavramların üzerinde de durmuştur. Bunlar şöyle sıralanabilir ve açıklanabilir.

"Tao" terimi Konfüçyüs felsefesinin temelidir. "Tao" terimi "yol; yönetmek; davranmak ve anlamak" anlamlarında kullanılan bir terimdir. Konfüçyüs'e göre "Tao", kişilerin ve devletin izlemesi gereken doğru yoldur. Ayrıca insanların kötü işler yapmasını engelleyip insanlar arasındaki arkadaşlığı sağlar. Sonuçta Tao'ya sahip halk gerektiği gibi yönetilecek ve ahlak ilkeleri de yeryüzünde egemen olacaktır.

Hsiao" terimi: Konfüçyüs zamanında aile bağlarına saygısızlık edenlerin "Gök" tarafından cezalandırılacakları inancı hakimdir. Konfüçyüs bu inancı ele alarak "Hsiao" inancını oluşturmuştur. Bu inanç çerçevesinde önce aile üyelerinin birbirlerine karşı olan ödevleri düşünülmüş ve sonrasında bu genişletilerek hükümdarla halk arasındaki bağları kapsamıştır. Buna göre "Hsiao" genel anlamıyla bütün erdemlerin kökü, göğün yolu ve insanın bir ödevidir.

"Jen" terimi: Lun-yü 'de, insanların birbirine karşı gösterdikleri ince duyguları, sevgiyi, erdemi, iyilikseverliği, iyiliği ve ilkeli insanı içine alır. Böylece ahlak çerçevesinde bulunan bu terim, konuşmaların birçok yerinde geçen "Te" yani "erdem" ile aynı anlamda kullanılmıştır.

"Chün-tzu" terimi: Konfüçyüs'ün amaçlarından biri olan ideal insan; akıllı, atılgan, incelikli ve törelerine bağlı, hırslı olmayan, alçakgönüllü bir insan demek olan "Chün-tzu" dur.

"T'ien" terimi: Konfüçyüs'e göre "T'ien" ,kişisel olmayan ahlaksal bir güç, en yüce varlık ve doğanın düzeni ve kendisiydi. Buna göre "T'ien" her şeyin üstündeki varlık olan Tanrı'dır.

"T'ien-ming" terimi: Üstün varlık olan "T'ien" in istemi ve buyruğu anlamında kullanılmıştır. Böylece "T'ien-ming" e yazgı, kader denebilir.

"Shih" terimi: Konfüçyüs'ün öğretisinde kullandığı "Shih" terimi bir beyefendi gibi davranan, erdemli ve dürüst bir insanı karşılar.

Örnek

01

Bir bireyin en büyük erdemi bilgisidir. Ödev ise bilinmesi gereken en değerli unsurdur. İnsan hayatı tamamen ödevden doğmuştur. Ödevin gökyüzüne degecek kadar yüce bir değeri vardır.

Bu bilgi doğrultusunda Konfüçyüs'ün düşüncesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- İnsan bilgi sahibi olduğu sürece erdemlidir.
- Birey yaşamını ödevde uygun olarak sürdürmelidir.
- Mutlu birey kendini ödevde adanmış bireydir.
- Birey kendini olgunlaştırmak istiyorsa içinden geldiği gibi hareket etmelidir.
- Ödevin gökyüzüne ulaşacak kadar üstün bir niteliği vardır.

Çözüm:

Konfüçyüs'e göre bireyin erdemli olması için bilgili olması gerekmektedir. Ödev ise bireyin bilmesi gereken en önemli şeydir. Bu yüzden kişi yükselmek isterse içinden geldiği gibi değil, ödevde uygun hareket etmelidir.

Cevap D

Platon'un "Sokrates'in Savunması" adlı eserinden görüşler

Birtakım insanlar Sokrates'i suçlamaktadır. Bu insanların kim olduğu bilinmemekle birlikte Maletos'un başta geldiği düşünülmektedir. Sokrates'i suçlayanlar O'nun kötü ve yalancı olduğunu, her şeye karıştığını, eğriyi doğru gösterdiğini belirtmişlerdir.

Günün birinde Sokrates'in arkadaşı olan biri insanlara Sokrates'ten daha çok bilgi sahibi olan birinin olup olmadığını sorar. Tanrı sözcüsü, Sokrates'ten daha bilgili birinin olmadığını söyler. Daha sonra Sokrates kendisinin bilgili olmadığı halde neden böyle dediklerini düşünür ve daha bilgili birini arar. Sonunda da kimsenin bilgili olmadığını; ancak kendisinin farkının bilgili olmadığını bilmesi olduğunu fark eder.

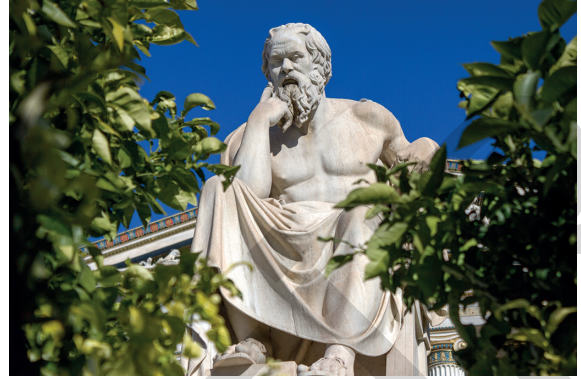
Bilgiyi arama sürecinde Sokrates'e düşman olan kişiler çıkmıştır. Bunun nedeni de Sokrates'in birçok insanın bilgisiz olduğunu ortaya çıkarmış olmasıdır. Önce devlet adamlarının sonra da şairlerin bilgisiz olduğunu belirtmiş; şairlerin şiirlerini sadece içgüdüleriyle yazdıklarını vurgulamıştır. O'na göre asıl bilgiye sahip olan Tanrı'dır.

Sokrates bu konularla ilgilenirken çevresindeki olaylara uzak kalmıştır. Çevresindeki birçok insan O'nun gençleri yoldan sapırdığını, tanrıların yerine başka tanrılar koyduğunu dile getirmiştir. Bu söylentilerin sonunda Sokrates mahkemeye çıkarılır. Eğer Sokrates mahkum olursa bunun nedeni de insanların kinini üzerine çekmesi olacaktır.

Sokrates için ölmek ya da mahkum olmak çok önemli olmadığından olaylara soğukkanlı yaklaşmaktadır. O'nun için önemli olan sadece doğrulardır. Sokrates kötülük yapmaktan korkmakla birlikte kendisine tehlikeler karşısında yılmamayı prensip edinmiştir. O, bir tek Tanrı'ya boyun eğer. O'nun öğrencileri sürekli değildir. Ayrıca O'nun malı mülkü de yoktur. Dünya hayatını önemsemez. Mahkemeye çıkarken yargıçları etkilememek için ailesini ve çocuklarını yanında getirmez. Kararı tamamen Tanrı'ya bırakır.

Sonuçta Sokrates suçlu bulunur. Fakat böyle olacağını da beklemektedir ve hiçbir tepkide bulunmaz. O, diğer insanlar gibi makam ve mevkiye önem vermediğinden bu durum O'nu etkilemez. O'na ceza olarak ölüm cezası verilir. Fakat O, bu karara üzülmemiş ve yaptıklarından dolayı pişman olmamıştır.

Sokrates, ölümün bir ceza olmadığını; onun bir yolculuk olduğunu düşünür. O, ölmeden önce halktan tek bir şey ister: Eğer kendi çocukları doğruluktan ayrılırsa kendisinin halka yol gösterdiği gibi halkın da çocuklarına yol göstermesini ister. Çocukları kendini beğenmişlik yaparlarsa, bu dünyanın içinde bir hiç olduklarını unuturlarsa yine halkın azarlamasını ister.

Platon'un "Devlet" adlı eserinden görüşler

Platon, siyasetle ilgili düşüncelerinden "Devlet" adlı eserinde bahsetmiştir. O'nun devletle ilgili düşüncelerinin temelinde idealar kuramı yer alır. Buna göre var olanlar görülenler ve düşünülenler olarak ikiye ayrılır. Platon burada bilginin ne olduğunu ve kesinliğini açıklamaktadır. Bunu yaparken de bilgiyi nesnesine göre ayırma yoluna gider. Nesnesi görülenler alanında olan bilgi türüne sanı yani doxa adını verir. Görülenler alanında var olanlar değişime uğrarlar. Bu yüzden de bu alanla ilgili bilgi değil sadece sanı sahibi olunabilir. Bu sanılar doğru da yanlış da olabilir. Fakat gerçek bilgiye düşünülenler alanında ulaşılabilir. Platon, düşünülenler alanının değişmeyen nesneleri olan "idealar" hakkında değişmeyen bir bilgi türü olan "episteme"den söz eder. O'na göre gerçek bilginin nesnesi ebedi ve değişmez olan idealar; görülenler alanının nesneleri ise idealarla paylaşılan varlığa gelirler.

Platon, idealar düşüncesini eserinde belirttiği devlet fikrinde de dile getirmiştir. Bu devlet ideal devlettir. Diğer bütün devletlerden farklı ve mükemmeldir. Bu yüzden de görülenler alanındaki devletlerden biri olamaz.

Platon'a göre toplum, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için bir araya gelerek oluşturduğu bir bütündür. Devlet ise doğal yapıdaki bir varlıktır.

Platon, insan ile devletin birbirine benzer olduğunu vurgulamıştır. İnsan bedeninde nasıl belli organlar belli görevleri yerine getiriyorsa devlette de buna benzer bir durum söz konusudur. Devlette üç ayrı sınıf ve bu üç sınıfa ait de erdemler bulunmaktadır. Yönetici sınıfın erdemi bilgelik, koruyucu sınıfın erdemi cesarettir. Üretici sınıf yani işçiler sınıfının kendine özgü bir erdemi bulunmamaktadır. Ayrıca ölçülülük ve adalet yönetici ve koruyucularda bulunmalıdır. Platon, adaletin her sınıfın üzerine düşeni yerine getirmesi olduğunu vurgular. Yani bir toplumda her sınıf kendi görevini gerçekleştirdiğinde o toplumda adalet de kendini gösterir.

Bilgi Kutusu

Platon insanı mikroorganizma, devleti makroorganizma olarak görmektedir. Devlet, insanın ihtiyaçlarını karşılamak için doğal bir şekilde var olan bir kurumdur.

Aristoteles'in "Nikomokhas'a Etik" adlı eserinden görüşler

Aristoteles'in ahlak düşüncesinde savunduğu "orta" öğretisi O'nun felsefesinin her yerine damgasını vuran realizmin, hatta sağduyuya yakın olan felsefenin çok anlaşılır "orta yolculuğunun" bir ifadesi olmak durumundadır. İki aşırı uç arasındaki bu orta öğretisi, Platon'a özgü bir öte dünyacılık ve tek davranış biçimi olarak doğaya vurgu yapan sofistlik anlayış arasında ki orta yolu bulma girişimidir.

Bu eserinde Aristoteles erdemi tercihlere ilişkin bir huy olarak görür. Bu huy akıl tarafından ve aklı başında insanın belirleyeceğiyle belirlenen, bizle ilgili olarak orta olanda bulunma huyudur. Bu biri aşırılık, öteki eksiklik olan iki kötülüğün ortasıdır; kötülük etkilimlerde ve eylemlerde gerekenden aşırısı ya da eksikliğidir, erdem ise, ortayı bulma ve tercih etmedir.

Orta olmanın en iyisi olmasını Aristoteles şu şekilde ifade eder: Madem erdem, en iyi uygulamaların ona dayandığı, en iyi ile ilgili en iyi koşulların onda bulunduğu bir tür huy, en iyi uygun olan, bu da bize bağlı bir aşırılık ile eksikliğin ortası, öyleyse karakter erdemi her bir kişide bir orta değildir ve hazzarda, acılarda, hoş şeylerde, acı verici şeylerde kimi ortalarla ilgilidir, bu zorunlu orta ise, kimileyin hazzarda (çünkü hem aşırılık hem de eksiklik var), kimileyin acılarda, kimileyin de her ikisinde olacaktır. Nitekim aşırılık gösteren hoş olan şeyden hoşlanmakta, karşısında acı duymakta aşırılık gösterir: bunlar da ya mutlak anlamda ya da belli bir sınıra göre, söz geliş çoğunluğun davrandığı gibi davranmadığı zaman olur. Oysa erdemli kişi gerektiği gibi davranır. Aristoteles, başlangıçta iki tür ortadan bahseder. Bunlar: herkes için bir ve aynı olan orta ve bize göre olan ortadır. Herkes için bir ve aynı olan orta, aşırı ve eksik olmanın tam ortasında yer almaktadır.

Örnek

01

Platon, devletin ortaya çıkmasının en büyük nedeni olarak hiçbir insanın kendisine yetmemesi ve ihtiyaçlarını gidermek için başkalarından yardım istemesini görür. Bu anlamda devleti doğal bir varlık olarak kabul etmektedir.

Platon'a göre devletin ortaya çıkması aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) İş bölümünün varlığına duyulan ihtiyaca
- B) Güvenlik ihtiyacına
- C) İnsanları ahlaki bakımdan olgunlaştırma ihtiyacına
- D) Özel mülkiyetin ortaya çıkardığı eşitsizliği giderme ihtiyacına
- E) Can ve mal güvenliğini sağlama ihtiyacına

Çözüm:

Toplum içerisinde insanlar tek başlarına bütün ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Bu yüzden toplum içerisinde her bireyin belli bir iş ve görevi yerine getirebilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında devletin oluşması için belli bir iş bölümüne ihtiyaç vardır.

Cevap A

Bize göre olan orta ise herkes için aynı olmayıp kişiden kişiye değişen göre değişen bir orta anlayışıdır. Aristoteles bunu bir örnekle açıklamaktadır: çoğu 10 azı 2 olan bir şeyin ortası 6'dır. Bu matematiksel bir orantıdır. Bize göre olan orta ise aritmetik bir şeyi ifade etmemektedir. Mesela, beden eğitimine yeni başlayan bir kişi için 3 kilo yemek az, 10 kilo yemek çok gelirken, antrenmanını tamamlamış biri için 9 kilo yemek fazla, 5 kilo yemek orta olabilir.

Orta olan tanımlanmak istenirse şu söylenebilir: "... Ama onları doğru zamanda, doğru nesnelere işaretlerle, doğru kişilere karşı doğru motiflerle ve doğru yolda hissetmek hem de en iyi olandır orta olandır ve bu erdemin karakteristiğidir". Bu şekilde hareket etmek en iyidir, erdeme özgü olandır. Orta yol herkes için aynı olmadığından, her eylem için de orta yol bulunmamaktadır. Altın orta bu durumda şartlara göre değişen, her insana göre göreceli olan bir yapı kazanır. İnsan eylemlerinde hep bir orta yol vardır. Ancak doğaları gereği kötü olan eylemlerde doğru orta hiçbir zaman bulunmaz.

Orta olma konusunda en önemli nokta ortanın nasıl belirleneceğidir. İlke orta değildir, fakat tek tek eylemlerde orta olan nasıl belirlenir?

Her bir tikel şeyde ortayı bulmak bir iştir; mesela dairenin ortasını bulmak herkesin değil, bilen bir kişinin işidir. Benzer şekillerde öfkelenmek, para vermek ve harcamak herkesin işi ve kolay bir iş iken kime, ne kadar, ne zaman, ne için ve nasıl verileceğini bilmek ne herkesin işi ne de kolay bir iş.

Uçlardan biri daha hatalıyken diğeri daha zayıftır. Bu nedenle ortayı bulmak son derece zor olduğu için yol olarak en az kötü olanları seçmek gerektiğini söylerler.

Örnek

02

Aristoteles'e göre uçlar her zaman kötüdür. Ölçülü olmak, doğru kişiye, doğru bir davranış sergilemekle mümkündür. Örneğin; kibirlili olmak ve insanları hor görmek kötü; ancak kişinin kendine karşı saygılı olması iyidir. Arsızlık ve çekingenliğin ortası ise ölçülüdür. İnsanın amacı her zaman dengeli davranmak olmalıdır.

Aristoteles'in bu anlayışına göre gerçek erdeme ulaşmak hangisi ile mümkündür?

- A) Topluma kayıtsızlıkla
- B) Altın ortayı yakalamayla
- C) Tanrı'nın bilgisine ulaşmayla
- D) Acıdan kaçıp hazzla yönelmeyle
- E) Bilgisizliği yenmekle

Çözüm:

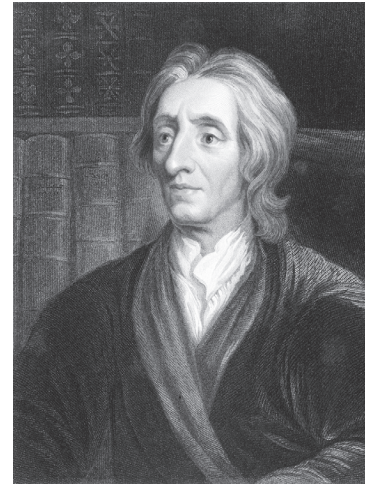
Bireyin gerçek mutluluğa ve erdeme ulaşması için aşırı uçlardan kaçınıp orta yolu bulması gerekir.

Cevap B

Bilgi Kutusu

Aristoteles: "Mutlu olmak istiyorsan aşırı davranışlardan kaçın, orta yolu izle, ölçülü ol". demiştir.

Protagoras'ın "İnsan Her Şeyin Ölçüsüdür" Sözü'nün Değerlendirilmesi

İlkçağ düşünürlerinden olan Protagoras sofist bir filozoftur. Protagoras düşüncesini "İnsan her şeyin ölçüsüdür" diyerek açıklamıştır. Peki bu cümlede Protagoras'ın ifade etmek istediği neydi? Bilginin göreceliği mi? Her şey insandan insana değişirken, ve hiçbir ortak kavramda uzlaşmazken gerçekten bilginin varlığının mümkün olduğu mu?

Bu sözden genellikle bilginin insana bağlılığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda her tür bilgi insan tarafından belirlenmekte, bu yüzden de mutlak gerçekliğin varlığını tartışma konusu yapmadan, bilmenin insandan bağımsız olarak düşünülemeyeceği yargısına ulaşılır. Burada insandan kasıt tümel bir kavram olan insan, gerçeklikten kasıt da önermedeki 'her şey'dir.

Bilmek, gerçekliğin insan zihninde yansımasıdır. Bu tanımda iki temel unsurdan yola çıkılmaktadır: İnsan dışında bir gerçekliğin varlığı, o gerçekliğin insan zihninde insana göre yansıma bulduğudur. Eğer insan dışındaki gerçekliğin varlığı bir açık denizse, insan zihni o açık denizin bir yerinde bulunan bir deniz feneri gibi olacaktır. Deniz fenerinin inşasından önce de deniz vardır, ancak denize bir yön belirlemek mümkün olmamaktadır. Fakat fener inşa edildiği zaman, denizdeki her noktanın fenere olan durumu açıklanabilir.

İnsan, her şeyin ölçüsüyse, bunun nedeni onun her şeye birim olmasıdır. Yani insan hiçbir varlık alanını dışarıda bırakmadan, kendi içerisinde her şeyin bir örneğini taşır. İnsan, evrenin içinde bir bilinçli terazidir. Evrenin varlığı değil belki ama bilinmesi insana bağlıdır. Bu bilme, soyut ya da somut her şeyi kapsamaktadır. İnsan, kendinde bulunan alemin küçük bir örneği olma niteliği sayesinde her şeyi ölçebilecek, kıyaslayabilecek bir yetiye sahiptir.

ERDEM-YAŞAM-BİLGİ İLİŞKİSİ

Doğru bir davranış sergilemek için bireyde bulunması gereken özellikler erdem adını alır. Ayrıca erdem, bir amacı gerçekleştirmek için bireyin belli bir şekilde eylemde bulunabilme yetisi olarak tanımlanabilir. Bu açıdan bakıldığında erdem yalnızca ahlak alanında kendini göstermez. Mesela, bir güreşçinin erdemli olması ilk önce onun güçlü, kuvvetli olmasına bağlıdır. Buradaki erdem ahlaki değildir. Bir erdemin ahlaki olabilmesi için "iyi"nin ortaya çıkmasında bireyin sahip olması gereken beceri ve yetenekler göz önünde bulundurulmalıdır. Kendine hakim olma, adalet, doğruluk gibi eylemler erdemli eylem olarak nitelendirilir. Ahlaki açıdan erdemler bireyin aşırı uçlardan uzaklaşıp doğru ortayı bulmasını sağlayan erdemlerdir. Erdem sadece birey tarafından hayatın içerisinde eyleme döküldüğünde fark edilir. Erdem alanı teorik değil pratik bir alandır.

1. “Sizden dileyeceğim bir şey daha kaldı: Çocuklarım büyü-
dükleri zaman, Atinalılar, erdemden çok zenginliğe yahut
herhangi bir şeye düşkünlük gösterecek olurlarsa, ben
sizinle nasıl uğraşmışsam, siz de onlarla uğraşınız, onları
cezalandırınız. Kendilerine, kendilerinde olmayan bir değeri
verir, önem vermeleri gereken şeye önem vermez, bir hiç
oldukları halde kendilerini bir şey sanırlarsa, ben sizi nasıl
azarlamışsam, siz de onları öyle azarlayınız. Bunu yapar-
sanız, bana da oğullarıma da doğruluk etmiş olursunuz. Ar-
tık ayrılmak zamanı geldi, yolumuza gidelim. Ben ölmeyi,
siz yaşamayı. Hangisi daha iyi? Bunu tanrıdan başka kimse
bilmez.”

Platon’un “Sokrates’in Savunması” adlı eserinden alınan
yukarıdaki metni yorumlayınız.

2. Konfüçyüs, “Li”ye çok önem vermiştir. Bu terim, uygun dav-
ranışlar, terbiye gerekleri, toplum kuralları ve sonra dinsel
törenleri içermektedir. Konfüçyüs, Çin asiller sınıfının gele-
nekçi sanatı olan “Li”yi daha çok, özyapıyı işleyen bir kural
olarak ele almış; onu kendi anlayışına göre geliştirmiş ve
eğitim için bunun çok önemli olduğu üzerinde durmuştur.

Konfüçyüs’ün “İdeal Bir İnsan ve Topluma Dair Konuşma-
lar” adlı eserinden alınan bu düşüncelyi değerlendiriniz.

3. Aşağıda verilen bilgileri doğru (D) veya yanlış (Y) olarak
işaretleyiniz.

	D/Y
a. Platon’a göre devlet insanların toplumsal söz- leşmeyle oluşturduğu yapay bir kurumdur.	☐
b. Konfüçyüs ahlak anlayışında herkesin çıkarına uygun olan eylemi iyi olarak görmektedir.	☐
c. Aristoteles’e göre insanlar mutluluğa ulaş- mak istiyorsa aşırı uçlardan kaçınmalı ve ılımlı davranmalıdır.	☐
d. Sokrates’e göre bireyin gerçek erdeme ula- şabilmesi için bedensel hazlarını önemsemesi gerekmektedir.	☐
e. Platon, varolanları görülenler ve düşünülenler olarak ikiye ayırmıştır.	☐
f. Aristoteles’e göre mutluluk en yüksek iyidir.	☐

1. Platon'a göre, birbirinden tamamen farklı iki dünya (evren) vardır. Biri nesneler dünyası, diğeri idealar dünyasıdır. Nesneler dünyası sürekli olarak oluşan, değişen ve yok olan objelerin dünyasıdır. İdealar dünyası, öncesiz ve sonsuz (ezeli ve ebedi) olan evrendir.

Platon'un bu görüşünden, aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Asıl gerçeklik idealardır.
- B) Duyular evreni kesintisiz olarak değişime uğramaktadır.
- C) İdeal varlıklar ölümsüzdür.
- D) Nesnel bir gerçeklikten söz edilemez.
- E) Duyular dünyası aldatıcıdır.

2. Bilginin sadece duymalara dayandığını düşünen Protagoras, doğru bilgiden bahsetmenin mümkün olmadığını ileri sürmüştür. O'na göre bilgi, herkes için geçerlilik taşımamaktadır ve bilginin nesnel boyutu yoktur. Bu yüzden de bilgi kişiden kişiye göre değişmektedir. Ayrıca Protagoras, her konuda birbirine zıt iki önermenin ileri sürülebileceğini ve ikisinin de aynı derecede doğruluk taşıyacağını belirtmiştir.

Bu bilgiye göre Protagoras'ın doğru bilginin olmadığını savunmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Elde edilen bilgilerin kaynağında duyu verilerinin değişkenliğinin yer alması
- B) Bütün konularda birbiriyle uyumlu olmayan görüşlerin öne sürülebilmesi
- C) Sahip olunan bilgilerin objektif bir yapıya sahip olmaması
- D) Düşüncelerin ortaya çıkmasında akıl ilkelerinin rol oynaması
- E) Her bilginin göreceli bir yapıya sahip olması

3. Sokrates, felsefesinde daha çok ahlak üzerinde durmuştur. Bu konuda kesin bilgi ve tanımlara ulaşmaya çalışmıştır. O'nun temel düşüncesi ahlaklı olmanın, erdemli olmanın temelinde bilginin yer almasıdır. Ayrıca O, erdemli bir insanın mutlu yaşama ulaşacağını düşünmektedir.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi Sokrates'in düşüncesiyle uygunluk gösterir?

- A) Erdem ve bilgi arasında bir ilişkinin varlığı söz konusu değildir.
- B) İnsan olarak dünyaya gelmek en büyük erdemdir.
- C) Bilgili olmak, erdemli ve mutlu yaşamın tek şartıdır.
- D) Gerçek bir mutluluğa ulaşmak mümkün değildir.
- E) İnsanların erdemli olmak gibi bir zorunluluğu yoktur.

4. İdeal bir yaşamın oluşması için, insanların karşılıklı ilişkilerinin sonucu olan birtakım sorumlulukları yerine getirmesi gerekir. Eşlerin, bir çocuk ile ebeveyninin, öğretmen ile öğrencinin birbirlerine karşı sorumlulukları vardır. Kurulan bütün ilişkilerde olması gereken, aşırılıklardan uzak olunmasıdır. Alt sınıftakiler, kendilerinden daha üstün durumda bulunanlara karşı kaba ve ukala olmamalı, üst sınıftakiler de onlara karşı büyüklük taslamamalıdır.

Konfüçyüs'ün bu düşüncesine göre aşağıdakilerden hangisine ulaşmak mümkündür?

- A) İnsanın, sorumluluklarını yerine getirdiğinde ideal yaşama ulaşacağına
- B) Gerçek erdemin doğaya uygun yaşamakla mümkün olabileceğine
- C) Korkulardan kurtulmanın insanı mutlu edeceğine
- D) Doğru bilginin insanları doğru eyleme götüreceğine
- E) Ruhsal huzurun insanların eylemsiz kalmalarıyla sağlanabileceğine

5. Farklı farklı şehirleri gezerken hepsinde egemen olan değerlerin aynı olmadığını gören Protagoras, herkes için kabul edilebilir olan genel-geçer değerlerin olamayacağı düşüncesine sahip olur

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Doğru bilginin tek kaynağı sezgidir.
- B) Doğru bilgiye ulaştıracak tek unsur akıl ve deneyin sentezidir.
- C) Bireye fayda sağlayan her türlü bilgi doğru değerini taşır.
- D) Mutlak doğrulardan söz edilemez.
- E) İnsanın sahip olduğu bütün bilgiler doğustandır.

6. Platon'un "Devlet" isimli diyalogunda belirttiğine göre; insanların toplu yaşamalarına yol açan, bir başka deyişle toplumu yaratan neden, insanların kendi kendilerine yeterli olmayıp, yaşamak için başka insanlara olan gereksinimleridir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisini gerekli kılar?

- A) Üretim fazlasını
- B) Toplumsal iş bölümünü
- C) İnsan zekasını
- D) Toplumsal eğitimi
- E) Ekonomik gücü

7. Doğru bilgiyi elde etmede akıl da deney de yetersiz kalmaktadır. Çünkü, duyular aracılığıyla ulaşılan bilginin doğruluğu hiçbir zaman bilinemez. Akıl ise hiçbir zaman mutlak geçerli bir bilgiyi veremez. Bu iki unsur tek başlarına bilgiyi vermede yetersiz ise bir araya geldiklerinde de bilgiyi vermede başarılı olamayacaklardır.

Bu parçaya dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Şüphe doğru bilgiye ulaşmak için araç olarak görülmemelidir.
- B) Sadece bilimsel yöntemle doğru bilgi elde edilebilir.
- C) Doğru bilginin ölçütü hayattaki sorunları çözmedeki başarısıdır.
- D) Bilgi kaynağı olarak duyu verileri ve akıl güvenilir olmadığı için doğru bilgiye ulaşılamaz.
- E) Toplumdaki bireylerin çoğunluğunun doğru kabul ettiği bilgilerden şüphe edilmemelidir.

8. İnsanın doğru bilgiyi elde edeceğine inanan ve bu bilgilerin insanın zihninde doğuştan var olduğunu kabul eden Sokrates, öğretmenin öğrencisine bir şey öğretemeyeceğini düşünür. Çünkü bilgi insan zihninde doğuştan olduğu için öğretmenin de yapması gereken bu bilgileri açığa çıkartmaktır.

Bu paragrafa göre Sokrates için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsan zihninde yeni değerlerin oluşmasının sağlanması gerektiğini düşünür.
- B) İnsanda öğrenme yeteneğinin olmadığını vurgulamıştır.
- C) İnsanı araştırmaların merkezi olarak kabul etmiştir.
- D) İnsanın bilgi elde etme kaynaklarının sınırlanması gerektiğini ileri sürmüştür.
- E) Doğuştan insan zihninde bulunan doğru bilgilerin açığa çıkarılması gerektiğini savunmuştur.

9. Aristoteles, en yüksek ikinin mutluluk olduğunu düşünmüş ve sadece iyi bir toplumsal düzen içerisinde gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Aristoteles'in düşüncesine göre bütün insanlar için geçerli bir mutluluk yoktur. O, mutluluğun ruhun erdeme uygun etkinliği olduğunu savunur. Mutluluğa ulaşmak için ise insanların aşırı uçlardan kaçınıp, ılımlı bir şekilde davranılmalıdır.

Aristoteles'in bu düşüncesine göre mutluluğa ulaşmak için hangisini yapmak gereklidir?

- A) Kişiye göre hareket etmek
- B) Kendi beklentilerine uygun davranmak
- C) Tüm bireylere faydalı olacak davranışlar sergilemek
- D) Aşırı uçlardan kaçınarak ölçülü olmak
- E) Toplumun değer yargılarına uymak

10. Platon'a göre toplum bir beden gibidir. Her aza gibi herkesin bu beden içinde bir görevi ve işlevi vardır. Devlet, bu bedenin beyni gibidir. Beyin idare mekanizmasıdır ve bütün vücudu adalet ilkeleri çerçevesinde idare eder. Beynin bedeni düzenini sağladığı gibi devlet de toplum düzenini sağlar.

Platon'un devletle ilgili bu görüşü, aşağıdaki yargılardan hangisiyle örtüşmemektedir?

- A) Devletin düzeni sağlaması eşitlikçi bir yaklaşımla mümkündür.
- B) Toplumsal kontrol ve denetim devletçe sağlanır.
- C) Devlet toplumsal hayatla ilgili her türlü kararın alınmasından sorumludur.
- D) Devletin temel özelliği adaletli yönetim anlayışıdır.
- E) Devlette ayrıcalıklı insanlar yönetimde söz hakkına sahiptir.

11. Protagoras'a göre, her varlığın, algılayan kişi için, algının bağlı olduğu duruma göre bir gerçekliği bulunmaktadır. O ayrıca bilginin, sadece teorik değil, hayat içerisinde bir fayda sağlaması gerektiğini düşünür. Tek bir doğruluk olamayacağı için, fayda da öznellik taşıyacaktır.

Protagoras, bu düşüncesiyle aşağıdakilerden hangisini savunmaktadır?

- A) Doğru bilginin oluşumunda akıl ve deneyin birlikteliği gereklidir.
- B) Bilgi göreceli olduğu için, doğru bilgi aynı zamanda bireye fayda sağlamalıdır.
- C) Sadece somut olgular insana doğru bilgiyi verebilir.
- D) İnsan doğru bilgiye mistik bir seziiyle ulaşabilir.
- E) İnsanın merak duygusunu gideren her türlü bilgi doğrudur.

12. Platon ideaların, nesnelerin ilk örnekleri olduğunu ve yeryüzündeki nesnelerin de bu ilk örneklerle bakılarak yaratıldığını düşünür. Yeryüzündeki oluş içinde bulunan duysal varlıklar bu varlıkların kopyalarıdır. Meydana gelen, sürekli değişip yok olan varlıklar, idealardan pay aldıkları için belli bir şey olur. Somut nesnelerin var olduğu dünya yani cisimler dünyası, idealar dünyasından daha soluk bir gerçekliğe sahiptir. Çünkü idealar dünyası asıl, diğeri ise kopyadır.

Platon'un bu düşüncesine göre aşağıdakilerden hangisi söylendiğinde yanlış olur?

- A) İçinde yaşanan somut dünya, idealar dünyasının bir yansımasıdır.
- B) İdealar aleminin bilgisine düşünceyle, cisimler dünyasının bilgisine duyularla ulaşılır.
- C) Cisimler dünyasındaki varlıkların varlık nedeni idealar dünyasıdır.
- D) Düşünsel varlıklar bu maddesel unsurların yansımasıdır.
- E) Gerçek olan idealar alemdir.

1. Konfüçyüs'e göre, toplumdaki bireylerin başına geçebilecek ve onların yönetiminde görev alacak kişilerin kendi istek ve arzularını ön planda tutmamaları gerekir. Ayrıca O, yöneticilerin halkın mutluluğunu amaçlaması gerektiğini, insani değerlere sahip, onları koruyan kişiler olarak yetiştirilmesi gerektiğini düşünmüştür.

Bu paragrafta savunulan görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yönetici kişilerin erdemli ve bilgili kişiler olması gerekir.
- B) Her toplumun kendine ait bir yönetim biçimi vardır.
- C) Devletsiz toplumu düşünmek mümkün değildir.
- D) Toplumun içerisindeki bireyler devletin koyduğu kuralları sorgulamadan kabul etmelidir.
- E) Yöneticiden daha çok, yönetim biçimi önemlidir.

2. Platon deyince aklımıza gelen idea kavramını düşünür, ahlakla ilgili düşüncelerinin temeline de koymuştur. O'na göre, insanın tek amacı mutluluğa ulaşmaktır. Mutluluğa ulaşmanın tek yolunun ise erdem olduğunu düşünür. Erdem, insanın mutlu olmasına imkan sağlar. İnsan iyiye ulaşmak ister. "İyi ideası" belli bir zaman ve mekan içerisinde bulunmaz; o ne doğar ne de kaybolur. İnsanın belirleyicisi olduğu ahlaki değerler, ahlak yargıları bu iyi ideasının birer yansımasıdır. Bireyin eylemlerinin ahlaki ilkesi bütün zamanlar için geçerli olan iyi ideasında yer almaktadır.

Platon'un ahlak anlayışı ile ilgili bu paragrafta göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sezgileri güçlü olan bireyler erdemlidir.
- B) Eylemleri gerçekleştirirken bireyin belli bir amacı vardır.
- C) En büyük erdeme hazları ön planda tutarak ulaşılır.
- D) Kişinin en büyük erdemi sahip olduğu gücüdür.
- E) Ahlakın temelinde soyut bir ilke yer almaktadır.

3. Sofistlere göre genel-geçer ve nesnel bilgilere ulaşılamaz. Sofist bir düşünür olan Protagoras da insanın kendi doğrularını kendisi belirlediğini düşünür. Bu yüzden de herkesin ortaklaşa benimseyebileceği mutlak bilgi ve gerçeklik yoktur. Örneğin, rüzgarın ısıyı üşüyen ile üşümeyen kişiye göre değişiklik gösterir.

Protagoras'ın bu yaklaşımında ele aldığı görüş için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Çoğunluğun kabul ettiği bilgiler doğrudur.
- B) Doğru, düşüncenin gerçeklikle uygun olmasıdır.
- C) İnsan bilgisi rölatif bir yapıya sahiptir.
- D) Duyumlarda yer alan bilgilerin de tek kaynağı akıldır.
- E) Bir bilgi fayda sağladığı sürece doğrudur.

4. Sokrates'e göre akıl ve onunla elde edilmiş bilgi her şeyin üstünde başlı başına bir erdemdir. O'na göre bilgili insan aynı zamanda erdemli insandır. Kötülükle bilgisizlik bir ve aynı şeylerdir. İyi, belirli bir amaca, mutluluğa hizmet eder. Dolayısıyla hiç kimse isteyerek iyiden kaçmaz; ancak bilmediğinden kaçır. Ona göre kişi duruma göre ahlaklı davranarak ahlaklı olamaz. Durum ahlakı diye bir şey yoktur. Kişinin her zaman ve her yerde uyması gereken ilkeler ve evrensel ahlak vardır. Bunlara ancak akıl ve bilgi aracılığıyla ulaşılabilir.

Sokrates'in bu görüşleri doğrultusunda aşağıdakilerden hangisi ileri sürülemez?

- A) Kötülüğün temelinde cehalet vardır.
- B) Ahlaki davranışta kişisel olma.
- C) Akla dayalı davranışlar iyidir.
- D) Ahlaki davranışta niyet her şeyden önemlidir.
- E) Bilgisizlik erdemsizliktir.

5. Aristoteles, erdemli davranışın, iki aşırı uç arasındaki orta yol olduğunu savunur. Mesela, cesaret delice atılganlıkla korkaklığın arasında yer alan "doğru orta"dır. Cesur insan, delice bir atılganlık içinde de değildir, aşırı korkak da. Başka bir şekilde cömertlik, müsriflik ile cimriliğin; dengeli oluş, hiç kızmama ile deli gibi kızıp köpürmenin ortasında yer alan doğru ortadır. Erdemli birey "doğru orta" ilkesine göre hareket eder. Fakat doğru orta, her birey için aynı olmamaktadır. İnsanın kendi durumuna ve içinde bulunduğu koşullara göre değişebilir. Doğru ortayı belirleyecek olan bireyin kendi kişisel özellikleridir.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Erdemliliğe orta yolu seçmekle ulaşılır.
- B) Her davranışın orta yolunu belirlemek mümkün değildir.
- C) Gerçek ahlaklılık, davranışlar arasındaki dengeyi kurabilmektir.
- D) Aşırı uçlar arasındaki davranışlardan kaçınmak gerekir.
- E) Davranışlardaki doğru orta kişiden kişiye değişir.

6. Sokrates, Sofistlerle aynı çağda yaşamıştır. Fakat Sofistlerin bilgilerin göreceli olduğu düşüncesine karşı çıkmıştır. Ona göre, insanların eylemlerindeki sorunlara ait kalıcı ve geçerli doğrular bulunabilir. Yani bireylerin dışında nesnel kurallar bulunmaktadır.

Bu paragrafta göre, Sokrates aşağıdakilerden hangisini kabul eder?

- A) İnsanın özgürlüğünün sınırsız olduğunu
- B) Ahlak yasasının toplumdan topluma, bireyden bireye değişebileceğini
- C) İnsanın tüm davranışlarının amacının haz olduğunu
- D) Ahlakın insan doğasına uygun olmadığını
- E) Evrensel ahlak yasasının varlığını

7. Platon, yöneticilerin bilgelik erdemine, koruyucuların ise yiğitlik erdemine sahip olması gerektiğini düşünür. Ölçülülük ise O'na göre hem koruyucuların hem de yöneticilerin erdemidir. İşçiler sınıfının ise belli bir erdemi yoktur. Adalet ise, bütün sınıfların ortak erdemidir. Adalet, toplumda her sınıfın kendi işleriyle uğraşıp, kendi görevini yapıp, öteki sınıfların işine karışmamasıdır.

Platon ile ilgili bu paragrafa göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Adalet sayesinde herkese eşit haklar verilir.
- B) Toplumdaki her birey adalete uygun hareket etmelidir.
- C) Toplumda işbölümüne dayalı bir sistem vardır.
- D) Her birey üzerine düşen görevi yerine getirmelidir.
- E) Devlet adalet üzerine kuruludur.

8. Sokrates için idam kararı verildiğinde kendisi bu karara karşı gelmemiş, kendini Atina'dan kaçırmayı düşünen öğrencilerini dinlemeyerek ölümü tercih etmiştir. Sokrates'e göre, yasalar yanlış olsa da, o yasaların uygulandığı ülkede yaşamayı kabul etmek, o yasalara uymayı ahlaki bir zorunluluk haline getirir.

Sokrates'in bu tutumundan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ahlak, ona uygun davranışlar sergilemeyi zorunlu kılar.
- B) Bütün insanlar ahlaki değerleri benimserken özgürce hareket edebilir.
- C) Birey, içinde bulunduğu toplumun birlik ve bütünlüğünü önemser.
- D) Herkesin sergileyeceği davranışlar için geçerli genel ahlaki ölçütler bulunmaktadır.
- E) Ahlaklılık, içinde bulunulan toplumun kurallarına uymakla mümkündür.

9. Protagoras, bilginin göreceliğini şu cümlesi ile açıklamaktadır: "Üşüylene göre hava soğuk, üşümeyene göre ise hava soğuk değildir".

Protagoras'ın bu düşüncesinin temelinde aşağıdakilerden hangisi bulunmaktadır?

- A) Doğru bilgiye ulaşana kadar her türlü bilgiye şüphe ile yaklaşılmalıdır.
- B) Deney yolu ile elde edilen bilgilerden hiçbir zaman şüphe duyulmamalıdır.
- C) Her insan duyuları bakımından farklı olarak yaratılmıştır.
- D) Algıya dayanan bilgiler, algılayanın içinde bulunduğu duruma göre değişiklik gösterir.
- E) Hiçbir şey var değildir, var olsaydı da bilinemezdi.

10. Konfüçyüs, tüm toplumsal ve siyasal erdemlerin, genişletilmiş kişi erdemleri olduğunu düşünür. O'na göre eğitim ahlak bilgisi edinmektir. Fakat bu bilgi, belirli eylemlerle tutumların iyi olduğunu söyleyen bir bilgi olmakla kalmaz, aynı zamanda uygulamada -iyi olmakla, iyiyi yapmakla- edinilen bir bilgidir. Birey, hocasını örnek alarak öğrenir; başkalarına da, onlara örnek olarak öğretir. Konfüçyüs, bu tarz bir eğitimin erken yaşlarda başlayıp, yaşam boyu sürmesi gerektiğini savunmuştur.

Bu paragrafa dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşmak mümkün değildir?

- A) Gerçek eğitim, ahlak bilgisini elde etmektir.
- B) Birey, davranışları kendi üstündeki kişileri örnek alarak öğrenir.
- C) Toplumsal ve siyasal bütün erdemler aslında kişi erdemleridir.
- D) Bireyin erdemli oluşu diğer insanları etkilemez; sadece kendisi için erdemli olur.
- E) Ahlaki eğitim ömür boyu süren bir süreci kapsamalıdır.

11. Aristoteles, insan için en yüksek iyinin, onu insan yapan özelliklerin eksiksiz ve sürekli bir şekilde hayata geçirmesi olduğunu dile getirmiştir. Gerçek mutluluğa ancak bu şekilde ulaşılabilir. Aristoteles, insana son hedefin mutluluk olduğunu göstermiştir. O'nun bu mutlulukçu anlayışına göre, insan kendi doğasının potansiyel güçlerini gerçekleştirerek en yüksek iyiye ulaşabilir ve insanın ahlakı kendini gerçekleştirme ahlakı olmak durumundadır.

Aristoteles, bu düşüncelerinde aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?

- A) Her insan sadece tutkularına boyun eğerek mutlu olabilir.
- B) Her düşünce zıttını beraberinde taşır.
- C) İnsan, kendi özüne uygun eylemlerde bulunurken mutlu bir yaşam sürer.
- D) Hazlar, evrensel olduğu ölçüde bireyi mutluluğa götürebilir.
- E) Evrende tüm insanlar birbiriyle çatışma içersindedirler.

1. M.Ö. 6. yüzyılda İyonya'daki şehir devletleri gittikçe gelişen ticaret merkezleriydiler. Greklerin dramatik sanatları ve dünyada şansın değil zorunluluğun geçerli olduğu yolundaki inançları sayesinde gelişmekteydiler. Aynı zamanda demokrasinin temel yapısını inşa ediyorlardı. Daha önce Minos uygarlığının gözüpek denizcilik ruhunu miras almışlardı. Denizlerin ötesindeki birçok yere gittiler. Kesin betimlemeler yapmaya elverişli bir dilleri vardı. Mısırlılardan geometriyi, Anadolu'da yaşayanlardan da yıldızları okumayı ve takvimi öğrenmişlerdi. Felsefeyi Batı Anadolu'nun Milet'inde başlatan temel nedenler bunlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir toplumda felsefenin başlamasının önünde bir engeldir?

- A) Geleneksel inançların sürekli kabul görmesi
- B) Özgür bir düşünce ortamının bulunması
- C) Toplumun ekonomik açıdan rahat olması
- D) Dilin gelişmiş bir yapıda olması
- E) Kültürlerarası etkileşime açık olması

2. Bir toplumun gelişebilmesi için o toplumda felsefe ve bilimin gelişmesi gerekmektedir. Bir toplumda felsefe ve bilim gelişmişse o toplumun gelir düzeyi de yüksek demektir. Çünkü bir toplumda insan kendi ihtiyaçlarını karşılayacak güce sahip olamazsa bir şeyler üretemez. Eğer bir toplum bu tarz insanlardan meydana geliyorsa o toplumda edebiyat, sanat, felsefe ve bilim gibi etkinliklerin gelişmesi söz konusu değildir. Bu belirtilenlerden yoksun bir toplum için gelişmişlikten de bahsedilemez.

Bu paragrafa göre felsefenin gelişmesinin koşulu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kültürel etkileşimin yoğunluk göstermesi
- B) Refah seviyesinin yüksek olması
- C) Düşünce özgürlüğünün bulunması
- D) Sanat ve edebiyata önem verilmesi
- E) Bilimsel gelişmelerin olması

3. Herakleitos, evrenin sürekli bir değişim halinde olduğunu savunan bir filozoftur. O, evrende her şeyin bir oluş halinde olduğunu belirtir. Evrende bütün varlıklar aynı unsurun başkalaşmasından ibarettir. Bu unsur ateştir ve tekrar ateşe dönüşür. Örneğin, toprak ve katı cisimler sönmüş ateştir. Değişmez bir yasaya göre, ateş sıra ile buhar, su, toprak haline gelir ve ters yönde de sıra ile toprak, su, buhar ve ateş olarak tekrar aslına döner.

Herakleitos'un bu görüşüne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Aklın ilkeleri sayesinde evren bir değişim geçirmektedir.
- B) Evren ruh ile maddenin birlikliği ile ortaya çıkmaktadır.
- C) Evrende kaçınılmaz bir değişim ve oluş süreci vardır.
- D) Evren ideaların bir yansımasıdır.
- E) Düşüncenin gerçeği yansıtmasıyla evren varlık bulur.

4. Sokrates'in felsefedeki ve felsefe tarihindeki önemi, O'nun bilinçli ve ahlaki kişiliğinin bulunduğu yer olarak ruh kavramını bulmuş olmasından kaynaklanır. Felsefenin merkezine insanı geçiren, insanın kendisiyle, evrenle ve toplumla olan ilişkisinin ne olduğunu ve ne olması gerektiğini araştıran, insan yaşamını kişisel, toplumsal ve ahlaki boyutunu ön plana çıkaran Sokrates, insanlara özsel bileşenlerinin ruh olduğunu, onların ruhlarına özen göstermeleri gerektiğini anlatmaya çalışmış, bu düşüncesini ifade etmek, onu eylemleriyle somutlaştırmak için de yaz kış çıplak ayakla ve ince bir entariyle dolaşmıştır.

Bu parçada, aşağıdakilerden hangisi ileri sürülmektedir?

- A) İnsanın kendini anlamaktan uzak olduğu
- B) Ruhsal isteklerin bedensel isteklere göre daha önemli olduğu
- C) Beden ve ruhun bir bütün olduğu
- D) İnsanın toplumsal koşullardan etkilendiği
- E) Felsefenin insan için kaçınılmaz olduğu

5. Aristoteles'e göre, erdemleri daha önce etkinlikte bulunarak ediniriz; çünkü öğrenip yapmamız gereken şeyleri biz yapı yapı öğreniriz. Örneğin; ev yapı yapı mimar, gitar çala çala gitarci oluruz; bunun gibi adil şeyler yapı yapı adil, ölçülü davranırlara davranırla ölçülü insan oluruz der.

Buna göre, Aristoteles erdemli davranışlar sergilemede aşağıdakilerden hangisinin önemine vurgu yapmıştır?

- A) Geçmiş yaşantılardan ders çıkarmanın
- B) Toplumsal değerlere uygun davranmanın
- C) İyi davranışları alışkanlık haline getirmenin
- D) Yararlı davranışlara yönelmenin
- E) Aşırı davranışlar sergilemenin

6. Platon devlet teorisinde, devletin yönetiminin, insan ruhunun karşılığı olarak gördüğü sınıflara göre düzenlenmesini ister. Buna göre köylü ve işçinin erdemi buyruğa uymaktır. Savaşçıların erdemi, cesaret ve kahramanlıktır. En yüksek erdem olan bilgelik, hükümdara düşer. O'nun ideal devletin gerçekleşme koşulu, filozofun hükümdar olmasıdır. Onun yetkinliği, başkaca yasaları gereksiz kılar.

Buna göre Platon'un devlet görüşünün temelinde aşağıdaki yargılardan hangisi yer almaktadır?

- A) Devlet, insanlar arasındaki ilişkilerin toplumsal bir antlaşmaya göre düzenlenmesidir.
- B) Devlet, insanın gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde düzenlenmelidir.
- C) Devlet, bir toplumsal sınıfın diğer toplumsal sınıflar için eşitliği sağlamalıdır.
- D) Devlet, bir toplumda yaşayan insanların kişiliğini yansıtan toplumsal bir aygittir.
- E) Devletin düzenlenişi, insanın doğal yapısına uygun olmalıdır.

7. Demokritos'a göre varlığın en küçük yapı taşı atomdur. Atomlar, her şeyin kendisinden geldiği, bölünemez ve maddi yapıda varlıklardır. Atomlar farklı büyüklük ve şekillerde olup boşlukta hareket ederler. Aynı türden atomlar bir araya gelip varlığı oluştururlar. Canlı veya cansız, maddi veya düşünsel her şey atomlardan meydana gelmişlerdir. Ruh da maddeye indirgenebilir. Atomların hareketleri mekanik bir zorunluluk içinde gerçekleşir.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargıların hangisi çıkarılamaz?

- A) Atomların hareketi tesadüfi değildir.
- B) Varlık atomlardan ibarettir.
- C) Atomlar bölünemez parçacıklardır.
- D) Atomların hareketi, bilinç tarafından denetlenmektedir.
- E) Düşünce, atomlardan meydana gelmektedir.

8. Platon doğru bilginin, somut gerçekliğin değil, idealar adı verilen değişmez gerçekliklerin bilgisi olduğunu düşünür. Duyu organlarıyla algılanan varlıklar aslında var değildirler, sadece ideaların görünüşleridir. Bu bilgi akla dayanan, insanın doğuştan getirdiği bilgilerdir. İçinde yaşadığımız bu dünya ise o bilgilerin hatırlanmasını sağlar. Bu bilgi, mutlak değişmez ve kesin bilgidir. Çünkü bu özelliklere sahip bilginin nesneleri olan idealar, mutlak, değişmez, ezeli ve ebedidir.

Platon'un bu görüşünden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Bilginin değer taşıması için bir amaca hizmet etmesi gerekir.
- B) İnsan zihni bilgiye ulaşmada yetersiz kalır.
- C) Düşünürler her zaman yararlı olabilecek bilgiyi aramışlardır.
- D) Bilginin oluşması için zihnimizde var olanların hatırlanması gerekir.
- E) İnsanın düşüncesi her zaman yeniliklere açık olmalıdır.

9. Stoacı Epiketetos'un ahlakla ilgili düşüncesinin temelinde bulunan iki kural şöyledir: Kendi gücümüz dışında, iyi ya da kötü bir şey bulunmadığını kabul etmemiz gerekir ve olayları öngörüp yönlendirmeye çalışmak yerine, onları yalnızca bilgelikle kabul etmeliyiz.

Bu iki kural, aşağıdaki kavram çiftlerinden hangisini açıklamaktadır?

- A) Zaman – mekan
- B) Akıl – Duyu
- C) İrade – Kader
- D) Şüphe – Bilgi
- E) Amaç – Araç

10. Sofistler, insanın bilgi için sahip oldukları en önemli aracın kendi duyuları olduğunu düşünmüşlerdir. Bu anlamda varlık hakkında kesin bir bilgiden bahsetmek olanaksızdır. Çünkü duyular ve onların işlenişleri kişiden kişiye değişiklik gösterir. Felsefenin ana sorularına verilecek cevaplar da, bu soruları soran kişinin toplumsal ve bireysel durumuna göre farklılaşır. Sofistler, bu sorulara verilen cevapların gücünün, dayandıkları kaynakların geçerliliğinden daha çok, bu soruları cevaplayanların konuşma becerilerine bağlı olduğunu düşünmüşlerdir.

Bu bilgiye dayanarak Sofistlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Aklın verdiği bilgileri, duyuların bilgisinden üstün görmüşlerdir.
- B) Doğa olaylarının açıklanmasında deney ve gözlemi tek kaynak olarak kabul etmişlerdir.
- C) Doğru bilgilerin insandan insana değişiklik gösterdiğini düşünmüşlerdir.
- D) Doğru bilgiye ulaşmak için şüphenin araç olarak kullanılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.
- E) Sadece bilimin verdiği bilgileri doğru olarak benimsemişlerdir.

11. Felsefe sadece Thales'in kendi aklının ve görgüsünün bir ürünü değildir. Thales, toplumsal bir zemin üzerinde yükselmiş bir filozoftur. Burada önemli olan felsefeyi kimin başlattığı değil, felsefenin başlamasında rol oynayan toplumsal etmenlerin neler olduğunu bilmektir.

Buna göre,

- I. Ülkeler arası ticaretin gelişmesi
- II. Toplumsal iletişimi sağlayan dilin gelişmesi
- III. Demokratik kültürün yaygınlaşması
- IV. Evrenin işleyiş yasalarının bilinmek istenmesi
- V. Toplumsal yapının geleneksel inanışa göre şekillenmesi

etkilerinden hangisi ya da hangilerinin felsefenin doğmasını ve yaygınlaşmasını engeller?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız V
- D) I ve II
- E) III, IV ve V

1. Sokrates ve Platon'a göre, ahlaksızca davranan kişi, bilgisizliği ya da bilgi eksikliği yüzünden hata yapmıştır. Başka bir deyişle bu kişi, kendisine doğruyu gösteren sezgisel kavrayış eylemini gerçekleştirememiştir. Nitekim geometrik doğruyu görmede olduğu gibi bir ahlaki problem karşısında da kişi sezgisel kavrama gücünü kullanarak doğru davranabilme olasılığını yakalayabilir. Bunun ön koşulu da ahlakın bilgisine sahip olmaktır. Peki bu bilgi nerededir? Dış dünyada böyle bir bilgiye rastlamak mümkün değildir. Bu bilgi, insanın ruhunda saklıdır ve ancak hatırlanabilir. Önemli olan, bu bilginin doğurtulmasıdır.

Bu paragrafa göre, Sokrates ve Platon'un ahlak anlayışı aşağıdaki seçeneklerden hangisiyle çelişmektedir?

- A) Ahlaki değerlerin bilgisi insan ruhunda saklıdır.
- B) Ahlak, bir toplumun bireylerine toplumsal yaşantı içerisinde eğitim yoluyla aktarılır.
- C) İyinin bilgisi, doğuştan gelir.
- D) Ahlakla ilgili problemlerin kavranması sezgiyle probleme yönelmeye bağlıdır.
- E) İnsan, doğuştan çeşitli şeylerin bilgisine sahiptir.

2. Aynı şey içimizde
Diriyle ölü
Uyanıkla uyur
Gençle yaşlı
Biri olur öbürü
Öbürü biri...
Ölümlüler ölümsüz
Ölümsüzler ölümlü
Biri öbürünün
Ölümünü yaşar
Yaşamını ölür.

Herakleitos'a ait olan bu dizelerde anlatılmak isteneni aşağıdakilerden hangisi göstermektedir?

- A) Varlıktaki değişim yanıltıcıdır.
- B) Varlık sonsuz ve sınırsızdır.
- C) Maddedeki değişim düşünceyi etkiler.
- D) Madde dışında bir gerçeklik yoktur.
- E) Varlık, karşıt unsurları bir arada taşır.

3. Aristoteles'e göre, bir çocuk için "büyüdüğünde iyi bir futbolcu ya da devlet başkanı olabilir" dediğimizde şu anda çocukta eylemsel olarak bulunmayan ama potansiyel olarak yer alan bir özellikten bahsediyoruzdur. Benzer şekilde, çocuk ilk doğduğunda konuşma ve yürüme eylemini gerçekleştiremez; fakat çocukta konuşma ve yürüme potansiyeli bulunmaktadır. Zamanı geldiğinde çocuk yürüme ve konuşma olgunluğuna erişecektir. Bu durum, potansiyel olarak bulunan özelliklerin eylemsel hale geçmesidir.

Aristoteles'in bu düşüncesine göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Evrende bütün varlıklar karşıtlarıyla birlikte vardır.
- B) Doğada hiçbir şey kendi kendine oluşmamaktadır.
- C) Her varlık, diğer varlıklarla ilişkisine göre anlam kazanır.
- D) Hareketin ve oluşun nedeni, varlığın kendi içerisinde vardır.
- E) Her şey mekanik bir zorunluluk sonucu ortaya çıkar.

4. Platon, "Devlet" adlı eserinde, toplumun tek bir insandan daha büyük bir şey olduğunu belirtmiştir. O'na göre bireysel bir organizma olan insan ile sosyal bir organizma olan toplum aslında aynı yasalara bağlıdır. İnsan organizması, kendi başına bir bütün oluşturan bir varlıktır; varlığını ve canlılığını da kendini oluşturan organlardan alır. Toplum da bir insan gibi organizma olduğundan, ikisinin de fonksiyonları ve bu fonksiyonları yerine getirecek organları arasında bir benzerlik söz konusudur.

Platon'un bu görüşünden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsanlar devletin içerisinde aynı görev ve sorumlulukları yerine getirirler.
- B) Devlet yapay bir kurumdur.
- C) Devletin kökeni biyolojik temellere dayanır.
- D) İnsanlar sadece devlet sayesinde varlıklarını sürdürebilirler.
- E) Devlet insanların genel iradesinin ürünüdür.

5. Demokritos, sürekli var olan ve hep kendi kendine aynı kalan varlıkların atom olduğunu belirtmiştir. Atomlar, birbirlerinden sadece şekil ve büyüklük bakımından farklıdır. Bölünemeyen, en küçük unsurlardır. Bir harmanın savrulduğunda ağır ve aynı cins olan buğday tanelerinin bir yana, hafif ve aynı cins olan saman tanelerinin başka bir yana ayrılması gibi; atomlar da fiziksel yapıları bakımından farklılık taşımalarına rağmen, aynı türden olanlar belli bir düzende birleşerek evreni oluştururlar.

Bu parçaya göre Demokritos'un varlık görüşü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Evrenin maddeden oluşan bir bütün olduğunu düşünmektedir.
- B) Evrenin temel yapı taşı olan atomların öncesiz ve sonrasız olduğunu kabul etmektedir.
- C) Materyalist bir anlayışa sahiptir.
- D) Evrende hiçbir şeyin tesadüf olmadığını belirtmektedir.
- E) Varlıkların soyut bir güç tarafından bir araya geldiğine inanmaktadır.

6. Platon'un düşüncesine göre, iki evren vardır: Birincisi idealar (gerçekler) evreni, ikincisi görünüşler evrenidir. Asıl bilgi, idealar evreninin bilgisidir. Bu evrenin bilgisine akıl yardımıyla ulaşabiliriz. Platon'a göre bilmek, ruhumuzda saklı olan ideaların bilgisini hatırlamaktır.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisini doğrulamaktadır?

- A) İnsan, varlıkla ilgili bütün bilgisini doğuştan getirir.
- B) İnsanın varlık alemini bilmesi imkansızdır.
- C) İnsan çeşitli sosyal faktörlerin etkisi altında koşullanabilen bir varlıktır.
- D) İnsan, hiçbir koşulda doğru bilgiye ulaşamaz.
- E) İnsanın bedensel ve ruhsal yapısı arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

7. Aristoteles, Tanrı'yı varlıkların ilk nedeni ya da son ereği olarak gösterir. Bu nedenler dizisini sonsuza dek uzatmanın, sonsuza dek etkiden nedene gitmenin bir anlamı yoktur. Bir yerde durmak, artık bir nedeni olmayan, kendisi de bir etki almayan bir nedene ulaşmak gerekir.

Bu durum, aşağıdaki seçeneklerden hangisine kanıt oluşturur?

- A) Tanrısal düşünüşün felsefi düşünüşten farklı olduğuna
- B) Her dinin kendine özgü bir Tanrı anlayışı olduğuna
- C) Tanrı'nın kainatla özdeş olduğuna
- D) Tanrı'nın akıl yoluyla ispatlanabileceğine
- E) Filozofların Tanrı anlayışlarının farklı olduğuna

8. Felsefe tarihinin en renkli düşünürlerinden biri Diogenes'tir. O, doğal, yalın ve sade bir hayatı seçmiştir. Özel mülkiyet, evlilik, din, lüks yaşam ve zenginlik O'nun açısından değer-siz şeylerdir. Diogenes, insanın amacının kendine yetme olduğunu ileri sürmüş, mutluluğun da utanmazlık olduğunu savunmuştur. Var olan ahlaki ve siyasi tüm kurallara karşı kayıtsız kalarak, onların dışında doğal bir hayat sürmüştür. O'na göre insan ihtiyaçlarını en aza indirerek ahlaki davranabilir.

Diogenes bu düşüncesinde aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- A) İnsanın bedensel hazlarını önemsemesi gerektiğini
- B) Tanrı'nın emirlerine uygun yaşayarak mutluluğun elde edilebileceğini
- C) Bireysel çıkarların peşinde koşmak gerektiğini
- D) Dünyanın sunduğu nimetlere karşı kayıtsız kalınmasını
- E) Toplumdaki her bireyin ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini

9. Sokrates, kişinin kendi istek ve arzularına göre hareket etmesinin mümkün olmadığını savunur. Çünkü insanın davranışlarını belirleyen birtakım kurallar ve değerler vardır. Bu kural ve değerlerin de kaynağı insanın dışındadır. Ahlaki kararlar insanın duygularına göre belirlenemez. Herkes için değişmez ve aynı olan değerler vardır. İnsanlar davranışlarını bu değerlere uydurmalı ve nasıl davranacaklarına akıl yoluyla karar vermelidirler.

Bu parçaya dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Ahlaki değerleri insanın belirlemesi söz konusu değildir.
- B) Akıl, insanlara nasıl davranacaklarını gösterecek tek yoldur.
- C) Herkesin kabul edeceği genel-geçer bir ahlak yasasına ulaşmak mümkündür.
- D) Bireyler, sergileyecekleri davranışlarda tamamen özgür değildirlir.
- E) Ahlak yasası, kaynağını bireyin öznel yaşantısından alır.

10. Tao, evrendeki bütün değişimlerin ve varlıkların altındaki temel unsurdur. Fakat bu unsur tanımlanamaz ve açıklanamaz. Taoculuğun düşüncesine göre eğer Tao hakkında konuşuluyorsa, fikir yürütülüyorsa o, Tao değildir. Tao hakkında bir şey söylemek gerekirse de, onun hem var olan hem de var olmayan olduğudur.

Bu bilgiye göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Varlık sadece bir görüntüdür.
- B) Var olanların temelinde maddesel unsurlar yer almaktadır.
- C) Tanrı var olanların altındaki temel tözdür.
- D) Varlık sürekli değişim halindedir.
- E) Varlıkla yokluk özünde aynı şeylerdir.